

פרשת השבוע "בהעלותך"

ובו י"א עניינים בביאור הפרשה ופרק נחשבה מאת הגאון הצדיק רבי יחיאל הלוי
נוביק שליט"א ראש כולל דעת יוסף אשדוד.

בזמננו – חץ מושחז שתוזר לאחוריו.

"בעין הסערה" – ליבת הסיפור.

"במורד התלול"

פרק מ"ט (פרק ק"א) "המוות והחיים ביד הלשון"

~~~~~

כשרה בזר למה נאמר בזה 'דבר אל
אהרן' דמשמע דבעינן לזה לאהרן שהוא
כהן כדי לעשות הדלקה והרי היא כשרה
בזר?

ובריטב"א תירץ דהנה כד נדקדק בלשון
הפסוק לא נאמר לשון חיוב 'דבר אל
אהרן וידליק' אלא אמר לשון העלאה,
לומר דאין זו עבודה שפסולה בזר ואין
חיוב מיתה על מעשה ההדלקה.

(כלומר דאינה חפצא של עבודה שנאסרת
בזר ולפיכך אף שהיא תמה אבל כיון
שאינה מוגדרת כעבודה אי אפשר לחייב
עליה מיתה).

וברמב"ם (פ"ט מביאת מקדש הל' ז')
איתא בז"ל 'יוכן הדלקת הנרות כשרה
בזרים לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות
והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן'.

נראה דלשיטת הרמב"ם מותרת
ההדלקה לזר אף לכתחילה אלא שבפועל
אינו יכול לעשותה כיון שהיא בהיכל אבל
אם יוציאו את המנורה לחוץ לאחר
הטבה יוכל אף הזר להדליקה. ובהשגות

**א) מהי מצוות ההדלקה והאם
נחשבת היא לעבודה**

איתא בפרשה (פר' ח פס' ב') **"דבר אל
אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות
אל מול פני המנורה יאירו שבעת
הנרות"**.

ובפרש"י: למה נסמכה פרשת המנורה
לפרשת הנשיאים? לפי שכשראה אהרן
חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא
היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו,
אמר לו הקב"ה, חייך שלך גדולה
משלהם, שאתה מדליק ומטיב את
הנרות'.

וצ"ע מה סבר אהרן וכי לא חשב זאת
לעבודה חשובה עד שצריך היה לנחמה?

ברם מצינו בגמ' ביומא (דף כ"ד ע"ב)
דהדלקה כשרה בזר והדלקה לאו עבודה
ולכאורה זה גופא הייתה חלשות דעתו
שלא זכה בעבודה שמיוחדת בו.

ברם זה גופא צ"ע וכבר עמדו בתוס'
ישנים וכן בריטב"א, דאם הדלקה

תמיד וכו', מהו דישון המנורה? כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר וכו', ומדליק נר שכבה, והדלקת הנרות היא הטבתם ונר שמצאו שלא כבה מתקנו".

והנה מרן הגר"ח תמה בדברי הרמב"ם דהדלקת הנר היא הטבתם, והרי בגמ' ביומא (דף כ"ד ע"ב) מבואר דמעשה ההטבה היא מעשה עבודה ואילו הדלקה אינה נחשבת עבודה וכשרה אף בזר והכי איתא להדיא ברמב"ם (פר' ט' מהל' ביאת מקדש הל' ז') דהטבת הנרות פסולה בזר ואילו הדלקת הנרות כשרה בזר? וא"כ איך אפשר לומר דהדלקת הנרות היא הטבתם, והרי להדיא מפורש שאין כן הדבר?

ובביאור דברי הרמב"ם ז"ל כתב מרן הגר"ח, דס"ל להרמב"ם דעיקר מצות המנורה שיהיו הנרות דולקים ואין המצוה במעשה ההדלקה, ועל כן אמר הרמב"ם דהדלקת הנרות היא הטבתם, כלומר דבמה שהנרות דולקין כהלכתן בהכי מתקיימת מצוות ההטבה, ולא קאי הרמב"ם על מעשה ההדלקה עצמה, דהיא כלל לא שייכת לעיקר המצוה, ודישון המנורה ונתינת השמן שייכים בעצם עשייתם למעשה עבודה ועל כן לא ניתנים להיעשות אלא בכהן.

העולה בזה דמצות הדלקת הנרות דמנורה לא קאי על עצם מעשה ההדלקה, שהרי היא אינה רק הכשר מצוה אלא עיקרה היא רק ההטבה שהרי מצוות ההדלקה שיהיו הנרות דולקין וזה תלוי במעשה ההטבה (שבמעשה ההטבה יש לנרות לדלוק כראוי ואילו הדלקה עצמה בלא הטבה לאו כלום) ולפיכך ההדלקה עצמה כשרה בזר, ועל כן לענין מצוות

הראב"ד "אמר אברהם, הפליג כשאמר מותר לזר להדליק, אלא שאם הדליקן כשרות עכ"ל. נראה דדעת הראב"ד ז"ל דרק בדיעבד כשרה ההדלקה.

ובהבנת דברי ההשגה הנ"ל כתב מרן הגר"ח הלוי זי"ע בחיבורו בהלכה זו דהרי ההדלקה אינה עבודה ולפיכך אין בה פסול זרות, ברם איכא מצוה בכהן וכמו דכתבה התורה **"בהעלותך את הנרות"** כלומר המצוה מוטלת היא על הכהן וממילא אין לזר להדליק את המנורה אף שאין בזה פסול, וע"כ השיג הראב"ד דאם אמנם אין זו עבודה לפסול את ההדלקה אבל אין להתיר זאת לכתחילה בזר.

ומהי שיטת הרמב"ם בזה? מבאר מרן הגר"ח דאין המצוה בעצם מעשה ההדלקה אלא עיקר מצוותה היא שיהיו הנרות דולקין תמיד, וכיון דעצם מעשה ההדלקה אינה מעיקר קיום הדין ממילא לא שייך בזה פסול זרות וחוץ (לפיכך אפשר להוציא את המנורה לחוץ כדי שיוכל הזר להדליק את המנורה במקום עומדו).

אלא דבזה הפסדנו את תירוץ הריטב"א ז"ל, דא"כ אמאי כתיב בזה אהרן והלא אין כל דין בהדלקה של אהרן ואין לומר דאה"נ, אבל זה רק בדיעבד שההדלקה כשרה היא בזר ורק שאין חיוב מיתה, דהא לדעת הרמב"ם לכתחילה מותר לזר להדליק את הנרות, ולכאורה צ"ע.

ויתבאר הדברים על פי דברי הרמב"ם (פ"ג מהל' תמידין ומוספין הל' י') וז"ל "דישון המנורה והטבת הנרות בבקר ובין הערבים מצות עשה, שנאמר יערוך אותו אהרן ובניו, והדלקת הנרות דוחה את השבת ואת הטומאה כקרבנות שקבוע להם זמן, שנאמר להעלות נר

הידועה הנקראת 'דרכי ציון', וז"ל: "וישבנו
בבמקום ששמו פוא"ה שני ימים... והמקום
ההוא גדול ויפה מאד **והדגה בו חנם וכל
מיני ירקות**, ונסענו משם ובאנו עד בולא"ק
ראשית ארץ מצרים", ועוד כתב בהמשך
האגרת: "גם כי העצים ביוקר גדול בארץ
מצרים... והבשר והפירות ביוקר גדול... **לא
ראיתי זול במצרים זולת מדגת היאור
ובצלים וחציר וקישואים ואבטיחים וירקות,**
והלחם בזול בשנות השבע".

ונראה בס"ד עוד טעם נכון על דרך הפשט:
דהנה בפרשת חקת איתא שאמרו העם
"ונפשנו קצה בלחם הקלקל", ופירש רש"י
שם "לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו
קלוקל, **אמרו עתיד המן הזה שיתפח
במעינו**, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו
מוציא", הרי שהמתלוננים חששו שיהיו חולי
מעיים, ולפי זה יש לפרש שמטעם זה רצו
דוקא את המאכלים הללו, כי מצאנו בחז"ל
שכל הדברים האלו הם טובים למעיים,
כדלהלן:

דהנה **דגה** היינו דגים קטנים, כדתניא
בנדרים (נא:): "דגה שאני טועם אסור
בקטנים ומותר בגדולים", ואכן במצרים היו
מצויים להם דגים קטנים, כדאיתא בסוטה
(יא:): "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו
הדור נגאלו ישראל ממצרים, בשעה
שהולכות לשאוב מים הקב"ה מזמן להם
דגים קטנים בכדיהן, ושואבות מחצה מים
ומחצה דגים, ובאות ושופתות שתי קדירות
אחת של חמין ואחת של דגים ומוליכות אצל
בעליהן לשדה" וכו', ודגים קטנים הם טובים
למעיים כדאמרין בברכות (מ.): "**הרגיל
בדגים קטנים אינו בא לידי חולי מעיים**".

ויש להוסיף שבילקוט ראובני (פר' וירא אות
סד) כתב בשם ספר טוב הארץ: "כי הדגים
הם חמים ביותר **ומעכל המאכל במהרה**".

וכן **הקישואים** טובים למעיים, כדאמרין
בע"ז (יא.) "**קישות מרחיב מעיים**",
וברמב"ם (הלכות דעות פ"ד ה"ו) כתב:

ההטבה על זה נאמר דין הכהונה ועל זה
נאמר שאהרן ידליק הנרות.

ועתה אפשר לומר דעל זה חלשה דעתו
של אהרן לכתחילה, דבמצות הנרות
עדיין לא נחה דעתו, שהרי ההדלקה
עצמה כשרה בזר וזה שהוא מדליק
אותה כי מקומה בהיכל ואין לזר כל
גישה למנורה, אבל לו יצויר שיוציאו את
המנורה לחוץ יוכל הזר להדליק אותה,
ואילו בחנוכת המזבח היו הנשיאים
שהם זרים ראשונים בעניין ואילו הוא
אהרן שנבחר להיות בחיר ה' לא נבחר
למזבח.

ולא נתקנא שהם הקריבו אלא למה הוא
ככהן אינו יכול להקריב מטעם לוי
לחנוכת המזבח, על כך ניחמו הקב"ה
דמצות הנרות לא ההדלקה העיקר אלא
ההטבה והיא אינה כשרה בזר ומצוה זו
נוהגת היא בתמידות ולא פעם אחת ואילו
חנוכת המזבח אף שזרים מקריבים אותה
אבל מצוה זו רק פעם אחת ותו לא,
ודו"ק היטב.

***

מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א

(ב) זכרנו את הדגה וגו' למה הזכירו

דוקא את המאכלים הללו?

**זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם
את הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר
ואת הבצלים ואת השומים (יא, ה)**

כבר מבואר בחז"ל ובמפרשים טעמים למה
הזכירו המתאווים דוקא את המינים הללו,
ועל דרך הפשט נראה שהמינים הללו היו
מצויים לרוב במצרים ורק אותם היו אוכלים
בחינם.

וראה זה פלא שכך נותר המצב במצרים גם
לאחר אלפיים ושמונה מאות שנה. וכמו
שהעיד רבינו עובדיה מברטנורא באגרתו

התורה היו אוכלים לחם אבירים שהיה נבלע באיברים, שנאמר (שם טז יד) דק מחספס בגימטריא רמ"ח, ומרוב דקותו הוא דק... אבל הן שרפו ידיהם מן התורה, האספסוף כתיב בגימטריא רפו, שרפו ידיהם מן התורה, לא אכלו אלא מן התמצית, ולא היה נבלע באיבריהם, פחדו שלא יתעפש בגופן, והיו מבקשים דברים המעכלים. ולזה אמרו בלחם הקלקל כתיב, פחדו שלא יתקלקל המזון בגופן ויתקלקל גופם מחמת המן".

ג) חשבונו של החת"ס על מה שזכתה מרים שיתעכבו עבורה שבעה ימים

וְתִסְגֵּר מֵרִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הָאֶסְף מֵרִים (יב, טו)

איתא במשנה סוף פ"ק דסוטה "מרים המתינה למשה שעה אחת שנאמר ותתצב אחותו מרחוק, לפיכך נתעכבו לה ישראל ז' ימים במדבר שנאמר והעם לא נסע עד האסף מרים", וכתב החת"ס (בדרשות חת"ס לפסח תקצ"ז עמ' רע"ז, והובא גם בתורת משה פ' בשלח ובחי' חת"ס סוטה י"א ע"א) דבמדרש איתא שבזכות שהמתינה למשה שעה אחת כשהשליכו אותו אל הנילוס זכתה לומר ט' תיבות של שירה "שירו לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים", וקשה דלכאורה סותר לדברי המשנה.

עוד הביא החת"ס את קושיית התוס' סוטה י"א ע"א ד"ה מרים, שהקשו דבתוספתא בסוטה שם (פ"ד ה"א) איתא מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת ת"ק, דהיינו שבמדה רעה הקב"ה משלם מדה כנגד מדה, ובמדה טובה משלם חמש מאות פעמים כנגד מה שעשה, וצ"ב היכן קבלה מרים חמש מאות פעמים כנגד מה שעשתה, הלא היא המתינה שעה אחת ובשכר זה המתינו לה ישראל שבעה ימים, ובשבעה ימים יש רק 168 שעות, ותירצו

"דברים המשלשלין את בני מעים כגון... ומיני הקשואים".

וכן האבטיחים טובים למעיים כמו שכתב הרמב"ם שם.

וחציר פירש רש"י כרישין. וגם הם יפים למעיים, כדאמרינן בברכות (מד:): "כרישין קשין לשינים ויפין לבני מעים".

וכן הבצלים טובים לחיטוי זיהום מהמעיים, כמ"ש בפרקא דרבינו הקדוש (שער ששה): "ששה דברים נאמרו בבצל כו' והורג שרצים שבתוך מעיו".

וכן השומים טובים מאוד לניקוי וחיטוי המעיים, כמ"ש בב"ק (פב.) "חמשה דברים נאמרו בשום וכו' והורג כנים שבבני מעיים", וכן ידוע היום שהשום משלשל והורג תולעים וחיידקים ונגיפים.

ושוב מצאתי בשפתי כהן כאן (פסוק ד) שפירש כן בקצרה, והוסיף שחשש זה היה רק אצל הערב רב שניזונו רק מתמצית המן. וזה לשונו:

"ומה שבכו בני ישראל הוא על תאות הבשר, אבל תאות הדגים והחציר והבצלים והשומים, זו היה תאותם של ערב רב. ואפשר לומר שהערב רב לא היו טועמים טעם מן, ולזה אמר בלתי אל המן עינינו, בראיה לבד לא בטעם, כי לא ניתן המן אלא לישראל לחדד שכלם בלימוד התורה, וכמו שאמרו חז"ל (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה) מתיקוּתא מרגלת לשון לתורה, וכן הוא אומר (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם, לכם ולא לערב רב, וכן הוא אומר (תהלים עח כה) לחם אבירים אכל איש, שהם ישראל שהם כאיש אחד, שנאמר (שמות יט ב) ויחן שם ישראל, אבל ערב רב נאמר בהם שטו העם, שהיו מפוזרים ומפורדים בלבם ובמחשבתם, לא אכלו אלא מתמצית המן, ולזה נתאוּ לדגים המלוחים כדי לעורר תאות המאכל, ולקשואין כדי לעכל, וכן לבצלים ולשומים שהן דברים המרחיבים בני מעיים ומעכלים, כי בני ישראל שקיבלו

עד כאן חשבוננו הנפלא של החת"ס, דברי פי חכם חן.

(ובדרך צחות יש להוסיף שהיה חסר לה המתנת תשע "מילים" ובשכר זה אמרה תשעה "מילים").

ולעת עתה עדיין לא מצאתי איה מקומו של המדרש שהביא החת"ס שמרים זכתה לומר ט' תיבות בזכות שהמתינה למשה שעה אחת.

ובעיקר חשבוננו של החת"ס יש להעיר דמה שכתב שגם בלילה מהלך אדם הוא י' פרסאות ועל זה יסד את כל חשבוננו, זה נכון רק לפי מסקנת הגר"א בביאור הגר"א או"ח סי' תנ"ט שחידש שמסקנת הגמרא בפסחים צ"ד ע"א היא שמה שאמרו חז"ל שמהלך אדם ביום י' פרסאות היינו מהזריחה עד השקיעה, ולפ"ז שיעור מיל הוא 18 דקות, אך לפי פירוש רש"י בסוגיא שם וכן נקטו הרבה ראשונים ואחרונים גם למסקנת הגמרא מהלך י' פרסאות ביום היינו מעלות השחר עד צאת הכוכבים, ושיעור מיל הוא קרוב ל-22 דקות, ולפי שיטה זו מהלך אדם בלילה הוא הרבה פחות מ' פרסאות, ומהלך אדם ביממה שלימה הוא רק קרוב ל-67 מיל.

אמנם יש לתמוה, שהרי החת"ס עצמו בכמה מקומות נקט בהחלט כדעת החק יעקב שמהלך י' פרסאות הוא מעלות השחר עד צה"כ, ושיעור מיל הוא כ-22 דקות, עי' שו"ת חת"ס או"ח סי' פ' ואה"ע ח"א סי' ס"ג, וצ"ע, עכ"פ לפי פי' הגר"א דברי החת"ס הנ"ל נכונים ומכוונים מאוד, וידוע לשונו המופלא והנשגב של מרן החזו"א על פירוש זה של הגר"א בקובץ אגרות חזו"א ח"ג סי' קע"ח: **"וכל המעיין מלא חדות גיל מאור האמת אשר בפירוש הזה ואשר אינו נותן מקום לנטות ממנו, וביום שגילה הגר"א את הדבר הכריזו ברקיע הזהרו באליהו ובתורתו שגילה רז זה לבני ישראל"**.

התוס' דלאו דוקא נקט שעה אלא שליש שעה או רביע, אך לפ"ז צ"ב למה נקטה המשנה "שעה אחת".

וכתב החת"ס דצ"ל שמרים המתינה שם "שעה קטנה" דהיינו שיעור הילוך מיל, ויש רמז לזה בכתוב "ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו", ו"מה יעשה לו" ר"ת מיל.

ועתה חישוב החת"ס כמה מילין המתינו בני ישראל למרים במדבר:

הנה מהלך אדם בכל יום עשר פרסאות כמבואר בגמרא פסחים צ"ד ע"א, ולפ"ז הוא הדין בלילה שמהלך אדם הוא עשר פרסאות, והנה בני ישראל נסעו במדבר גם בלילה, כמ"ש בפרשת בשלח "ללכת יומם ולילה", ולפ"ז בכל יממה היו יכולים ללכת עשרים פרסאות, וידוע שפרסה היא ד' מילין, נמצא שהיו יכולים ללכת שמונים מילין בכל יום, וא"כ בששה ימים היו יכולים ללכת ארבע מאות ושמונים מילין ($80 \times 6 = 480$).

והנה שיטת הרי"ף (סופ"ק דעירובין) והרמב"ם (ה' שבת פכ"ז ה"א) על פי הירושלמי דתחום שבת מדאורייתא הוא י"ב מילין (כשיעור מחנה ישראל), נמצא בשבת היו יכולים בני ישראל ללכת רק י"א מילין, ולפ"ז נמצא שבמשך שבעה ימים יכלו בני ישראל ללכת ארבע מאות תשעים ואחת מיל.

נמצא שבני ישראל המתינו למרים במדבר כשיעור 491 מיל, ועדיין היה חסר 9 מיל מתוך החמש מאות שהיו ראויין לה משום מדה טובה מרובה על אחת ת"ק, וכדי להשלים את זה זכתה מרים ואמרה ט' תיבות של שירה "שירו לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים" כדברי המדרש הנ"ל, ולפ"ז דברי המשנה ודברי המדרש משלימים זה את זה ועולים בקנה אחד.

וסיים החת"ס: **"וכל דבריהם של חז"ל אחד המה רק צריך לדורשם לטובה"**.

המתינו לה בדיוק פי 500 מהזמן שהמתינה אז.

ולפי שיטת ר' עקיבא דתחומין דאורייתא אלפיים אמה, י"ל בפשטות שהזמן שהמתינה מרים היה 17.5 דקות, שהוא קרוב מאוד לשיעור מיל, ולפי"ז ששת הימים שהמתינו לה בני ישראל הם בדיוק פי 500 מזה הזמן.

***

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה

מהגאון רבי בניהו כהן שליט"א

(ד) בענין פרישת משה רבינו מאשתו

ובגדרי חיוב עונה

א כתוב בסוף הפרשה (במדבר יב, א – ב):
 "וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל אֲדֹת
 הָאִשָּׁה הַכֹּהֵנִית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כֹהֵנִית
 לָקַח. וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אֵף בְּמִשְׁחָה דָּבַר יי הֲלֹא
 גַּם בָּנוּ דָּבַר וַיִּשְׁמַע יי."

ובספרי (זוטא יב, א) מבואר מפני מה נסמכה פרשה זו לפרשת מינוי הזקנים:
 "רבי שמעון אומר אף צפורה פתחה בדברים ואמרה למרים ומרים אמרה לאהרן ואהרן הוסיף על דבריהם ונשאו ונתנו בדברים ומה היו הדברים אמרו כיון שנתמנו הזקנים הדליקו כל ישראל נרות ועשו שמחה בשביל שעלו שבעים זקנים לשררה וכיון שראתה מרים הנרות אמרה אשרי אלו ואשרי נשותיהן אמרה לה צפורה אל תאמרי אשרי נשותיהן אלא אוי לנשותיהן

[וכן ידוע חשבוננו של הגר"א (מובא בקול אליהו ועוד) לבאר מה שכתוב בפרשתנו "הממעט אסף עשרה חמרים", שהוא משום שאספו את השליו יום ולילה ויום, שהם מהלך ל' פרסאות, והשליו היה סביבות המחנה, ומחנה ישראל הוא ג' פרסאות, ומי שגר באמצע המחנה היה צריך בכל פעם ללכת פרסה וחצי ולחזור פרסה וחצי, ביחד ג' פרסאות, ולכן הספיק לאסוף עשרה חמרים, עכ"ד, וגם חשבון זה מבוסס על שיטתו הנ"ל שמהלך אדם ביממה עשרים פרסאות].

ולכאורה לפי דרך זו של החת"ס, יש מקום לבאר באופן אחר, וכך יתיישב הענין גם ללא דברי המדרש, די"ל שמרים לא נצטרעה בדיוק בתחילת הלילה אלא שיעור ט' מיל (2 שעות ו42 דקות) לפני הלילה, והרי מצורע צריך להיות מחוץ למחנה שבעה ימים שלימים לילה ויום, נמצא שהמתינו לה עוד 9 מיל מלבד ה491 מיל שהמתינו בשבעת הימים, וכך היה זה בדיוק פי 500 מהזמן שהמתינה למשה.

ועיין שו"ת חת"ס ח"א אה"ע סי' ס"ה שכתב לבאר את שכרה של מרים באופן אחר, שה"שעה הקטנה" שהמתינה מרים למשה רבינו היה שליש שעה כמ"ש התוס' (וביאר שם שהוא השיעור הממוצע בין שני שיעורי מיל, ע"ש), ולפי"ז בכל יממה יש 72 שעות כאלו, ובשבעה ימים יש 504 שעות כאלו, נמצא שהיתה מדה טובה מרובה קצת יותר מחמש מאות ולא דק כולי האי.

ודרך זו נכונה לפי שיטת רוב הראשונים דלשיטת הבבלי אין איסור תחומין מדאורייתא כלל, והכי קיי"ל, נמצא שגם בשבת היו ישראל יכולים ללכת פ' מילין (והמדרש הנ"ל י"ל דס"ל כשיטת הירושלמי דתחומין דאורייתא י"ב מיל).

ולכאורה לפי דרך זו אפשר לומר בפשטות שמרים המתינה למשה מעט יותר מכ' דקות (כעשר שניות יותר) וכך נמצא שבנ"י

וקשורים ותלויים זה בזה. ובזה מיושבת קושיית הפני יהושע (שבת שם).

ובגמרא (יבמות סא, ב) נחלקו בית שמאי ובית הלל מאימתי יוצא אדם ידי חובת מצות פריה ורביה, בית שמאי אומרים שני זכרים, כמו שמצינו אצל משה רבינו שלאחר שנולדו לו שני בנים פירש מאשתו. ובית הלל סוברים זכר ונקבה כברייתו של עולם. ומקשה הגמרא (שם סב, א): "ובית הלל נמי לילפו ממשה, אמרי לך משה מדעתיה הוא דעבד, דתניא שלשה דברים עשה משה מדעתו, והסכימה דעתו לדעת המקום".

ודברי בית הלל צריכים ביאור שהרי סוף כל סוף הסכימה דעתו לדעת המקום, ואם כן נמצא ששוב אפשר ללמוד ממשה רבינו, שאחר בן ובת יוצאים ידי חובת פריה ורביה. ועל קושיא זו אפשר לומר כדברי התוס' (שבת שם ד"ה ואתה) שכתבו: "וא"ת מנלן דפירש משה מדעתו קודם ושוב הסכים הקדוש ברוך הוא על ידו שמא זה הוא צווי גמור שצוה לו לפרוש. ותירץ ר"ת דאם איתא דמחמת צווי הקדוש ברוך הוא פירש ולא מדעתו היאך היה מערער אהרן ומרים דכתיב ותדבר מרים ואהרן במשה אלא ודאי מתחלה פירש ממנה לגמרי משה מדעתו ואף על גב דהסכים הקדוש ברוך

שמיום שדבר הקדוש ברוך הוא עם משה אחיך לא נזדקק לי מיד הלכה מרים אצל אהרן והיו נושאים ונותנים בדבר שנאמר ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה על עסקי פרישתו מן האשה אמרו גיותן [=גאוותן] הוא משה וכי לא דבר הקדוש ברוך הוא אלא עמו בלבד כבר דבר עם נביאים הרבה ועמנו ולא פירשנו מנשותינו כמו שפירש שנאמר הרק אך במשה דבר ה'".

ובגמרא (שבת פז, א) איתא: "שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקדוש ברוך הוא עמו, הוסיף יום אחד מדעתו, ופירש מן האשה, ושבר את הלוחות. הוסיף יום אחד מדעתו. וכו'. ופירש מן האשה. מאי דריש, נשא קל וחומר בעצמו, אמר ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהן אלא שעה אחת, וקבע להן זמן, אמרה תורה (שמות יט, יא) והיו נכנים וגו' אל תגשו, אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי, ואינו קובע לי זמן על אחת כמה וכמה. ומנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו דכתיב (דברים ה, כז) לך אמר להם שובו לכם לאהליכם וכתיב בתריה ואתה פה עמד עמדי, ואית דאמרי פה אל פה אדבר בו" [ויעוין בהקדמת הבית שמואל לביאורו על אבן העזר שביאר באופן נפלא היאך כל אותם שלשה דברים

איש לאשתו כמו אשתו של אליהו הנביא
ושל רבי יהושע בן לוי".

ויש לדקדק בדבריו, שמשמע שכל הנידון
היה רק מצד חיוב עונה, ועדיין צריך עיון מה
עם חיוב פריה ורביה. ועוד יש לעיין, שאם
כן מה היה הטעם של משה שפרש מאשתו,
וכי הוא סבר על עצמו שהוא גשם חמישי.

והנה החתם סופר בתשובה (יו"ד קמט)
כתב: "נסתפקתי באשת חבר שמצאה בעד
הבדיקה כעין מראה אדמדם ושאלה לחכם
וטהר אי שרי לבעלה להחמיר על עצמו דלא
גרע מבהמה שהורה בה חכם או דלמא לאו
כל כמיניה להחמיר על עצמו להפקיע
שיעבודו דנשתעבד לאשתו בעונה האמורה
בתורה והיא תשוב אמריה אנא אמרי
דאתרא קסמיכנא ולא בעינא לאחמורא
אנפשי טפי ואי משום בהמה שהורה בה
חכם האי מצוה דיליה היא ולדידה מאי
איכפת לה".

וכתב החתם סופר: "וכיון שזכינו לדין
אמרינן אפילו צווחת לא מהני דאמרינן
השתא הוא דאתרעת דבשעת נשואין
מסתמא היתה כשרה כשאר בנות ישראל
ורוצה שיהיה בעלה ת"ח ולא נשתעבד לה
מעולם בכה"ג שלא יעשה ת"ח וא"כ לא
מהני צווחה שלה עתה. וכו'. וכן מצינו
באגדה דסתם בנות ישראל משתוקקת

הוא על ידו מ"מ נתרעמו עליו לפי שאילו
לא פירש מדעתו לא היה הקדוש ברוך
הוא מסכים דבדרך שאדם הולך בה
מוליכין אותו שהרי לאהרן ומרים לא אמר
לפרוש אף על גב שגם עמהם היה מדבר".

ומבואר בדברי התוס' שמזה שהקב"ה
הסכים על ידו לא ניתן ללמוד לדין על
מצות פריה ורביה, כיון שאפשר שבדרך
שאדם רוצה לילך מוליכין אותו.

והדברים צריכים ביאור גדול, וכי שייך
להעלות על הדעת שהקב"ה יסכים עם דבר
שאינו נכון בגלל סברא זו. ועוד קשה שהרי
אחר כך הקב"ה אמר למרים ואהרן שהם
טועים בדבריהם ומשה רבינו צודק, ונמצא
ששוב הסכים הקב"ה עם משה.

ב. והנה החתם סופר (על התורה, ד"ה כי
אשה כושית, דף נג, א) כתב: "כי אשה
כושית לקח פירוש ואיננה ישראלית מבטן
מלידה ומהריון ואין דרכה למחול על עונה
בשביל שנעשה תלמיד או נביא, ואם תאמר
כשנישאת שנית לו אחר שילוחיה כבר ידעה
שהוא נביא וסברת וקבלת. זה אינו, דמנא
ידעה שהרי גם בנו דיבר ה' ולא פרשנו
מתשמיש וחשבה היא כמונו כמוהו. והשי"ת
השיב בכל ביתי נאמן הוא ונעשה בריה
חדשה גשם חמישי ונפטר מכל התחייבות

לקבל רשות מאשתו [והובאו דבריו בפתחי תשובה (שם, ג) והעיר שלא נמצא כן באבות דרבי נתן. ויעויין באוצר הפוסקים (שם, ס"ק יז) שניסו למצוא לזה מקור. ויעויין בספר הקשורים ליעקב (לרבינו היעב"ץ דרוש תפילת ישרים) שביאר באופן נפלא מפני מה רצה להתייעץ באשתו].

ונראה מדבריו בתשובה שגם אשה ישראלית אינה מסכמת על ביטול עונה לגמרי, ולא כמו שכתב בפירושו לתורה.

ג. והנה בגמרא (ביצה ה, ב) איתא: "הכי קאמר מכדי כתיב (שמות טו, יט) היו נכנים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה, לך אמר להם שובו לכם לאהליכם (דברים ה, כז), למה לי, שמע מינה כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו. וכי תימא למצות עונה הוא דאתא וכו'".

והקשה המהרש"א על אתר: "וא"ת כיון דממילא ליתא לתקנתא ממילא נצטוו בפריה ורביה כמו שנצטוו כבר. וי"ל דה"ק וכי תימא למצות עונה הוא דאתא דהוי ליה מצות פריה ורביה דבר שנאמרה לבני נח ונשנית בסיני דלזה ולזה נאמרה וכו'".

ובהגהות קרני ראם על המהרש"א (אות א) כתב: "מלשון למצות עונה משמע דאינו מצות פריה ורביה אלא דנפקדו אמצות עונה ולכל אדם ואפילו לטייל ופועל יהיה תיכף

שיהיה בעליהן ת"ח אף על גב שיפרש מהם יותר וימעט בעונתם דכן מצינו בנבואת אלדד ומידד שאמרו הנשים אשרי נשותיהם של אלו שזכו לכך ובלי ספק שהנביא פרוש יותר משארי חכמים ואפ"ה שבחו נשותיהם אף על גב דציפורה השיבה אוי לנשותיהם דמיום שנתייחד הדבור עם בעלי פירש ממני היינו שפרש מכל וכל והאשה מבקשת תפקידה אבל למעט עונתה אינה מקפדת" [והובאו דבריו בפתחי תשובה (אהע"ז עו, ד) ועל עיקר דבריו יש להעיר שמהיכי תיתי שהבעל יצטרך לעבור על איסור בשביל חיובו, ומה זה דומה לשינוי זמן העונה. וצע"ק].

ומבואר מדבריו שלמעט בשיעור עונה בגלל שהבעל נהיה תלמיד חכם אין צריך לשאול את אשתו, ואפשר לעשות כן אף בעל כרחו. אבל לבטל לגמרי אי אפשר, וזהו שלא כדברי היערות דבש (ח"ב דרוש יא) שכתב בדרשתו לבני עדתו בשעה שהתמנה לרבנות העיר פראג, לבאר את דברי הגמרא (ברכות כז, ב) שרבי אלעזר בן עזריה לפני שהתמנה לנשיא אמר "איזיל ואימליך באינשי ביתי", והדברים תמוהים איך שייך שיעזוב עצת חכמי ישראל וילך בעצת אשתו. וביאר שכיון שעונת ת"ח היא משבת לשבת, ועונת נשיא היא אחד לשלושים יום, הוצרך רבי אלעזר בן עזריה

מקור החיוב של עונה, והאם הוא מדאורייתא או מדרבנן, והאם הוא נלמד מלאו או מעשה, יעויין במרחשת (חלק ב סימן ט אות ד ואילך), ובאוצר הפוסקים (סט, ה אות ב, עמוד קל) ולא עת האס"ף].

וזהו הטעם שיש מצות עונה אף במעוברת ובפסק ווסתה [וכמו שמבואר בפוסקים, ויעויין ברבינו האריז"ל (שער המצוות פרשת בראשית ד"ה חומרות, עמוד ז) ובשו"ת רב פעלים (א, ח)].

אלא שנראה שמצות פריה ורביה תלויה במצות עונה, דהיינו שגדר ציווי התורה על פריה ורביה הוא על בעל שיש לו אשה [ואף שהרא"ש (כתובות א, יב) כתב שאפשר לקיים פריה ורביה בפילגש, והובאו דבריו בבית שמואל (כו, ב), יעויין בקרבן נתנאל שם. ואין כאן מקומו].

וממילא נחלקו בית שמאי ובית הלל האם מצות עונה ומצות פריה ורביה תלויים זה בזה. דעת בית שמאי שמזה שמשה פרש מאשתו אחרי שנולדו לו שני בנים, מורה הדבר שנחשב שקיים מצות פריה ורביה. אמנם בית הלל סברו שמשה פרש מעצמו מצד דין עונה, שהוא סבר שאין הוא מחויב בעונה, מצד הקל וחומר שדרש, וממילא נפטר ממצות פריה ורביה. שכל שאין מצות עונה, אין את צורת המצוה של פריה ורביה.

עונתם בשובם מההר". ודבריו צריכים עיון גדול, וכי יעלה על הדעת שהתורה תחזור ותתיר מצות פריה ורביה ולא תתיר מצות עונה, מהיכי תיתי לחלק ביניהם [ויעויין בפנים יפות בפרשתנו (ד"ה עוד יש לפרש) שביאר שכוונת הגמרא היא כלפי הנשים שאינן מחויבות בפריה ורביה, ומיושבת קושיית המהרש"א].

והנה הבית שמואל (א, א) תמה על הרמב"ם מנין לו לחלק ולומר שמועיל מחילה של אשה על מצות עונה אחר שקיים פריה ורביה, ולא מהני קודם לכן, והלא גם לאחר שקיים פריה ורביה יש מצות לערב אל תנח ידך.

ובפתחי תשובה (שם) כתב: "ועיין בספר ברכי יוסף מהגאון החכם החיד"א ז"ל דניחא ליה לחלק דאם קיים פריה ורביה אינו חייב לבעול בכל עונה אלא משום לערב אל תנח סגי לעתים רחוקות רק שלא יניח לגמרי". וצריך ביאור נקודת החילוק.

ד. והנראה לומר שהנה כבר הוכיחו האחרונים שמצות עונה ומצות פריה ורביה הינם שתי מצוות שונות. מצות פריה ורביה היא מצוה לעשות מעשה המביא ילדים לעולם, ומצות עונה זהו חיוב מחיובי הבעל לאשתו, שחלק מצורת החיים של בעל ואשתו מתבטא על ידי מצות עונה [ובעיקר

חיוב פריה ורביה, אלא שהמהרש"א סבר שכיון שהותרו בפריה ורביה בעל כרחך שהותרו גם בעונה, כיון שצורת החיוב של פריה ורביה היא על ידי מצות עונה [ואולי אפשר להעמיס כן בכוונת הרמב"ם (אישות טו, א)].

וממילא מיושבת קושיית הבית שמואל, למה מועילה מחילה של האשה רק לאחר קיום מצות פריה ורביה, משום שלפני קיום המצוה חל על האדם שני חיובים: חיוב פריה ורביה כלפי שמיא הנעשה על ידי מצות עונה, וחיוב עונה כלפי אשתו. אבל לאחר קיום המצוה נשאר רק את החלק של המצוה כלפי אשתו [וכלפי מצות לערב אל תנח, אין זה חיוב גמור, כמו שכתב החיד"א], ועל כן מועילה מחילה

בס"ד

מהגאון רבי צבי כהן שליט"א

מח"ס "צוף הרים"

(ה) תקיעת חצוצרות במלחמה

וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצור אתכם והרעותם בחצוצרת וגו' (י ט)

מבואר בפסוק שיש מצוה לתקוע בחצוצרות בשעת מלחמה. והנה בספר יהושע (פרק ו) מסופר על מלחמת יהושע ביריחו, וכתוב שם שהכהנים תקעו בשופרות, וכדכתיב "ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות וכו' כשמעכם את קול השופר" וגו'. ויש להקשות למה תקעו בשופרות ולא בחצוצרות, והרי

ועל כן אף שהסכים הקב"ה על ידו, עיקר ההסכמה היתה על מצות עונה, שכלפי שעבודיו לאשתו אין הוא מחויב יותר, ואף שנוצר בזה גם פטור על פריה ורביה.

ואולי אפשר לומר שזהו כוונת התוס' שאהרן ומרים חשבו שהקב"ה הסכים עמו מצד שהוא פרש קודם לכן. והיינו שהם חשבו שכיון שפרש מאשתו לא רצה הקב"ה לכוף אותו לחזור אליה, אבל באמת משה טעה, והקב"ה גילה להם שהוא הסכים עם משה כלפי הקל וחומר שלו הנוגע למצות עונה, אף שמזה יצא פטור גם לפריה ורביה. ומיושב היטב מפני מה אי אפשר ללמוד ממשה, משום שעיקר הנידון במשה היה על מצות עונה, אלא שלאחר שנפטר מעונה ממילא נפטר מפריה ורביה.

וזהו הטעם שהחתם סופר על התורה דן רק מצד עונה ולא מצד פריה ורביה, כיון שעל זה היה כל הנידון. וזהו טעם החילוק בין תלמיד חכם שרוצה לקיים מצות עונה לפרקים שאז לא צריך להימלך באשתו, לבין אם רוצה לבטל לגמרי. משום שביטול עונה לגמרי נחשב ביטול האישות, ואין היתר לתלמיד חכם לבטל אישות, פרט למשה רבינו.

ומיושבת קושיית המהרש"א משום שאפשר לומר שכל זמן שלא הותרו בעונה לא חל

וכוונתו בתירוצו הראשון, דהנה בספרי כאן איתא וזה לשונו (ע"פ הגהת הגר"א): וכי תבואו מלחמה בארצכם, במשמע בין שאתם יוצאים עליהם ובין שהם באים עליכם. על הצר הצורר, במלחמת גוג ומגוג הכתוב מדבר, אתה אומר במלחמת גוג ומגוג הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא בכל המלחמות שבתורה, ת"ל ונושעתם מאויביכם, אמרת צא וראה איזו היא מלחמה שישראל נושעים ממנה ואין אחריה שעבוד, אין אתה מוצא אלא מלחמת גוג ומגוג וכו'. ר' עקיבא אומר אין לי אלא מלחמה, שדפון וירקון ואשה מקשה לילד וספינה המטרפת בים מנין, ת"ל על הצר הצורר אתכם, על כל צרה וצרה שלא תבוא על הצבור ע"כ.

והבין בפענח רזא, שכוונת הספרי לומר שהמצוה לתקוע בחצוצרות בשעת מלחמה הוא רק במלחמה שאין אחריה שעבוד דהיינו לעתיד לבא במלחמת גוג ומגוג, אבל בשאר מלחמות לא, ולכן מיושב שבזמן יהושע נגנזו החצוצרות של משה רבינו כיון ששוב אין חיוב לתקוע בהם בשאר המלחמות, ולעתיד לבא במלחמת גוג ומגוג יתגלו החצוצרות של משה ויתקעו בהם.

והדברים מחודשים מאוד, והוא נגד פשטות הפסוקים וריהטת הראשונים שהמצוה היא בכל מלחמה (וכמבואר ברמב"ן תענית יד א ורשב"א ר"ה כז א ועוד). אך דבריו צריכים עיון דלכאורה מדברי הספרי עצמו מוכח שמצות תקיעה בחצוצרות בשעת מלחמה נוהגת בכל הדורות.

והיינו דבתחילת דברי הספרי שם איתא: "וכי תבואו במלחמה בארצכם, במשמע בין שאתם יוצאים עליהם ובין שהם באים עליכם", והיינו שהחיוב לתקוע הוא בין כשהאויבים באים על ישראל ובין כשישראל יוצאים להלחם בהם (ופירש רבינו הלל שם, דהכי מפרשינן לה: וכי תבואו מלחמה-שיצאו להלחם על הגויים, בארצכם-שהגויים באים על ישראל). ואם איתא

בתורה מפורש שיש מצוה לתקוע בחצוצרות.

ובמדרש רבה (פרשה טו ס"י טו) איתא על הפסוק 'עשה לך שתי חצוצרות', ודרשו במדרש: לך אתה עושה ולא לאחר, אתה משתמש בהן ואין אחר משתמש בהן, תדע לך שהרי יהושע תלמידו של משה לא נשתמש בהן אלא בשופרות, כשבא להלחם ביריחו נתכנסו ליריחו ז' אומות שנאמר ותעברו כו', מה כתיב שם וירע העם ויתקעו בשופרות, מלמד שאפילו יהושע תלמידו לא נשתמש בהם וכו' ע"כ.

ומבואר במדרש שהטעם שיהושע לא תקע בחצוצרות הוא משום שכתוב 'עשה לך', והחצוצרות היו מיועדים רק למשה רבינו ולא לתלמידו יהושע (ועי' רבינו בחי' כאן מה שביאר בזה ע"פ סוד שחצוצרות הוא ממדת הדין ולכן שייך למשה רבינו דוקא ע"ש). אבל הדבר תמוה, דהא יש מצוה דאורייתא לתקוע בחצוצרות בשעת מלחמה, וכיצד ביטל מצוה זו.

ומה שתירץ המדרש שהחצוצרות של משה רבינו נגנזו בסוף חייו, אינו מובן, שהרי עדיין יש מצוה לתקוע בחצוצרות בשעת מלחמה או הקרבת קרבנות, ובעל כרחין לומר שעשו חצוצרות חדשים שבהם ניתן לקיים את המצוה, וא"כ אכתי קשה למה לא תקע יהושע בחצוצרות אלו.

וכבר עמד בזה אחד מן הראשונים בספר פענח רזא כאן, לאחר שהביא את דברי המדרש שלכך לא תקעו בחצוצרות ביריחו כיון שנגנזו, והק' וז"ל: ותימה דבסמוך כתיב כי תבאו מלחמה בארצכם וגו' והרעותם בחצוצרות וגו', והרי בשעת ביאתם לארץ לא היו חצוצרות, וי"ל דבספרי אמרו וכי תבאו מלחמה בארצכם במלחמות גוג ומגוג הוא מדבר, א"נ של משה נגנזו ואחריני הוו להו (וביריחו אולי הוראת שעה היתה לתקוע בשופרות) ע"כ.

ומה דאיתא בספרי שהפסוק מדבר על מלחמת גוג ומגוג, עי' בספרי דבי רב (וכ"מ במלבי"ם) שפירש כוונת הספרי לרבות אפילו מלחמת גוג ומגוג, דלא נימא שאי"צ לתקוע בו בחצוצרות כיון שכתוב "ויצא ה' ונלחם בגויים ההם" וא"כ אין צריך לתפלתם של ישראל ולתקיעתם, וקמ"ל שגם במלחמת גוג ומגוג חפץ הקב"ה בתפילתם של ישראל. וע"ע בכתר כהונה ובמשך חכמה ביאור נוסף בדברי הספרי.

עוד תירץ הפענח רזא קושיא זו (כיצד נצטוו ישראל לתקוע בשעת מלחמה והרי החצוצרות של משה נגנזו), שאמנם החצוצרות של משה נגנזו אבל עשו חצוצרות אחרות.

ולפי דבריו יקשה למה במלחמת יהושע ביריחו לא תקעו בחצוצרות אחרות, וכפי שנצטוו לעשות בשעת מלחמה. ובסוגרים שבתוך ספר פענח רזא (מאת הגר"י כץ חתנו של המהר"ל מפראג) תירץ שאולי היתה הוראת שעה ביריחו לתקוע בשופרות במקום בחצוצרות, ודבריו צ"ב דהא מפורש במדרש שהטעם שלא תקעו בחצוצרות הוא משום שנגנזו אותם של משה, ולא משום שהיה שם הוראת שעה.

והנה בשו"ת אבנ"ז (או"ח סי' תכה) עמד בקושיא זו על דברי המדרש, כיצד ביטל יהושע מצות תקיעה בחצוצרות, ואיך יתכן שיתבטל המצוה מחמת זה שנגנזו החצוצרות של משה. וכתב ליישב, שהחיוב לתקוע בחצוצרות בשעת מלחמה, הוא רק כשהאוייבים באים למלחמה על ישראל, וכדכתיב על הצר הצורר אתכם, אבל כשישראל יוצאים למלחמה על הגויים אי"צ לתקוע. אך הקשה על זה מדברי הספרי הנ"ל, שהמצוה היא אף באופן שישראל יוצאים למלחמה על אויביהם.

והמגיה באבנ"ז כתב ליישב, שבאמת תקעו בחצוצרות גם במלחמת יריחו, והפסוק לא הזכיר תקיעה זו כמו שלא נזכרה בשאר

שהמצוה לתקוע בשעת מלחמה נוהג רק לעתיד לבא כשיבואו גוג ומגוג להלחם עם ישראל, אין מקום לדרשה זו לחייב כשישראל יוצאים להלחם עם אויביהם.

ועוד, דהא מסיים בספרי "ר"ע אומר אין לי אלא מלחמה, שדפון וירקון וגו' מנין ת"ל על הצר הצורר אתכם, על כל צרה וצרה שלא תבוא על הצבור", וכן פסק הרמב"ם (תעניות פ"א ה"א) וז"ל, מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות, כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו ע"כ. וא"כ לכאורה פשוט שגם בכל מלחמה צריך לתקוע בחצוצרות, דמלחמה לא גרע משאר צרות שיש בהם מצוה לתקוע.

[ואמנם יש לתמוה על הרמב"ם שלא הזכיר בשום מקום שיש מצוה לתקוע בחצוצרות בשעת מלחמה, וגם בהלכות מלכים בסדר המלחמה לא נזכר תקיעה זו. ולפי דברי הפענח רזא ניחא קצת שלא הזכיר תקיעה זו שנוהגת רק לעתיד לבא במלחמת גוג ומגוג אך צ"ע לומר כן בדעת הרמב"ם.

ולכן י"ל שאדרבא, עיקר מצות תקיעה בחצוצרות לדעת הרמב"ם בשעת צרה, והתקיעה בשעת מלחמה היא רק דוגמא של צרה שבאה על הצבור, ובמה שכתוב 'על הצר הצורר אתכם' רבתה תורה שאר צרות, ולכן לא הוצרך הרמב"ם לכתוב מלחמה דוקא. וכ"מ גם בסהמ"צ לרמב"ם (מ"ע נט): וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנצעק לפני השם יתעלה, והוא אמרו וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם וגו' ע"כ. וכ"מ גם בזוהר הרקיע לתשב"ץ (אזהרה רכב): וכן בעת מלחמה שנאמר כי תבוא מלחמה וכו' וה"ה לכל צרה שלא תבוא על הצבור ע"כ.]

נזכר שתקע בחצוצרות, לא קשיא כיון שבודאי עשה ככל המפורש בתורה וכפי כל סדרי המלחמה, אבל אם יהושע תקע בחצוצרות גם בשביל לאסוף את העם לקראת המלחמה, היה הפסוק בודאי מזכירו, ולא היה כותב רק את התקיעה בשופרות, ועל כרחך שאותם חצוצרות שהיו מיועדים למקרא את העדה נועדו רק עבור משה רבינו ונגנזו בסוף חייו, ולכן לא תקע בהם יהושע, אלא שעשה חצוצרות אחרות בשביל קיום המצוה של תקיעה בשעת מלחמה ודו"ק.

והנה במלחמת מדין כתוב (במדבר לא ו) "וישלח אתם משה אלף למטה וגו' וכלי הקדש וחצוצרות התרועה בידו", ולכא' כוונת הפסוק שמשה שלח עם פנחס את החצוצרות בכדי לקיים מצוה זו, לתקוע בחצוצרות בשעת מלחמה.

אכן בתרגום יונתן שם כתב "וחצוצרות יבבא בידיה למכנש ולמשרי ולמיטל משריתא ד'ישראל", והיינו שמטרת החצוצרות היתה כדי לאסוף את ישראל, והקשה האבנ"ז שם למה לא פירש הת"י כפשוטו, שהחצוצרות נועדו לתקוע בהם בשעת המלחמה לזכרון לפני השם. וכתב ליישב ע"פ דרכו, שהמצוה לתקוע בחצוצרות בשעת מלחמה הוא רק כשהאוייבים באין על ישראל, ולא כשישראל יוצאים להלחם בהם. אכן בסוף דבריו כתב שבספרי מבואר שבין כך וכך יש מצוה לתקוע, וא"כ הדק"ל למה הוצרך יונתן לומר שהחצוצרות נועדו רק למקרא את העדה.

ולמעשה היו לו לאבנ"ז להקשות כן לא רק על התרגום יונתן, אלא גם על הגמ' (סוטה מג א), דאיתא שם "וחצוצרות התרועה-אלו השופרות", והקשה המהרש"א שם מה כוונת הגמ', הרי ודאי חצוצרות ממש והן של כסף היו להם במלחמה, כדכתיב וכי תבואו מלחמה וגו' והרעותם בחצוצרות, ונשאר המהרש"א בקושיא (וניתן להליץ בעד האבנ"ז שלא הביא גמרא זו, עפ"ד הרש"ש שם ע"ש).

המלחמות שבספר יהושע, ולא הוצרך הכתוב לכתוב תקיעה זו כיון שהיא חלק מסדרי המלחמה שמפורשים בתורה. וכתוב רק את התקיעה בשופרות שנתייחדה בהם מלחמת יריחו ע"ש (וע"ע בשו"ת מהרי"א אסאד או"ח סי' קפג). ולפ"ר גם דברי המגיה הנ"ל נסתרים מדברי המדרש שיהושע לא תקע בחצוצרות כיון שנגנזו אותם של משה.

אכן נראה שהדבר פשוט, דבאמת גם במלחמת יהושע תקעו בחצוצרות, ואמנם אותם חצוצרות של משה נגנזו, אך עשו חצוצרות אחרות וכמו שתירץ בפענח רזא, ובהם קיימו מצוה זו של תקיעה בחצוצרות בשעת מלחמה.

ומה דאיתא במדרש שהחצוצרות נגנזו ולכן לא תקעו בהם, ביאורו כך. דהנה בתחילה כתב המדרש "עשה לך, לך אתה עושה ולא לאחר, אתה משתמש בהן ואין אחר משתמש בהן", ובודאי אין כוונת המדרש שרק למשה רבינו יהיו חצוצרות, שהרי מפורש בתורה שגם במלחמה או ביום שמחתכם וגו' צריך לתקוע בחצוצרות, וגם כתוב "והיו לכם לחוקת עולם לדורותיכם".

ובהכרח כוונת המדרש שרק משה רבינו ישתמש בחצוצרות בשביל לקרוא אליו את העדה או את נשיאי העדה, שזהו ענין כבוד שנתייחד רק למשה רבינו (ולכן איתא במדרש שם שהחצוצרות נגנזו עוד בחייו של משה רבינו, לקיים מה שנאמר אין שלטון ביום המות), וחצוצרות אלו שנועדו לכבודו של משה נגנזו. אבל התקיעה למטרות אחרות, דהיינו בשעת מלחמה וצרה או הקרבת קרבנות ציבור, זה ודאי נוהג לדורות, ועשו חצוצרות אחרות בשביל כך, ובהם תקעו בכל המלחמות ובכללם גם מלחמת יריחו וכנ"ל.

ועל זה כתב המדרש "תדע לך שהרי יהושע תלמידו של משה לא נשתמש בהן אלא בשופרות" וכו', והיינו דבשלמא הא דלא

***

מהגאון האמיתי בעל "גינת אגוז" שליט"א

פרשת בהעלותך

(ו) מצות הדלקת המנורה בכהן

**דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את
הנרות וגו' (ח, ב)**

וברש"י, למה נסמכה פרשת המנורה
לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן
חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא
היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו,
א"ל הקב"ה חיידך שלך גדולה משלהם,
שאתה מדליק ומטיב את הנרות.

ביומא כד, ב לענין הדלקה בזר אמרי
הדלקה לאו עבודה היא. ובתוס' ישנים
וריטב"א הק', כיון דלאו עבודה היא
אמאי כתיב בה כהן דכתיב דבר אל אהרן
ואל בניו בהעלותך את הנרות, וכתיב
ובהעלות אהרן את הנרות. ותי
הריטב"א וז"ל, וי"ל דלהכי לא אפקיה
בלשון חיוב, ואמר בהעלות או בהעלותך
לומר דלאו עבודה היא לחייב עליה
מיתה בזר, [כשם שאין חיוב מיתה
בעבודה שאינה תמה], עכ"ל.

והנה הרמב"ם פ"ט מביאת מקדש הי"ז
כ' וז"ל, וכן הדלקת הנרות כשרה בזרים,
לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות
והוציאן לחוץ מותר לזר להדליקן.
ובהשגות הראב"ד, א"א הפליג כשאמר
מותר לזר להדליקן, אלא שאם הדליקן
כשרות, עכ"ל. ובביאור ההשגה כ' בחי
רבנו חיים הלוי, דר"ל דנהי דהדלקה לאו
עבודה היא, ולא מיפסל בה זר, אבל
מ"מ מצותה בכהן, וכדכתיב בקרא
בהעלותך את הנרות וגו', וע"כ אסור לזר
להדליק לכתחילה, ורק דכיון דפסולא

וכבר עמד על זה הרמב"ן בחידושיו (תענית
יד א) וזה לשונו: ולא ידעתי אם שלא דקדקו
בלשונם, או שאין חצוצרות אלא במלחמת
אויבים הצרים עליהם בארץ, כדכתיב
בארצכם על הצר הצורר אתכם, דלמה להם
לפרש אלו השופרות אלא לכך ע"כ.
ולכאורה כוונתו לסברת האבנ"ז שהמצוה
היא רק כשהאויבים צריך על ישראל ולא
להיפך, ולדבריו חולקת הגמרא על דברי
הספרי (ואולי מטעם זה השמיט הרמב"ם
דרשא זו של הספרי).

עוד יש לפרש בכוונת הרמב"ן, דהנה ידוע
קושיית המגן אברהם (ריש סי' תקעו) למה
אין אנו נוהגין לתקוע בעת צרה בחצוצרות
או בשופר, והלא יש מצוה דאורייתא לתקוע
בכל עת צרה, ונשאר בקושיא. ובמשנ"ב
(שם סק"א) תירץ בשם הנתיב חיים
שמדאורייתא מצוה זו נוהג רק בארץ
ישראל, וכדכתיב וכי תבואו מלחמה
בארצכם. וי"ל שזהו ג"כ כוונת הרמב"ן,
שלכן לא הוצרך פנחס לתקוע בחצוצרות,
כיון שמלחמת מדין היתה בחו"ל ולא בארץ
ישראל.

אכן גם סברא זו לכאורה נסתרת מדרשת
הספרי, שהרי לדעת הספרי צריך לתקוע
גם כשיוצאים להלחם עם האויבים דהיינו
בחו"ל, ומה שכתוב 'בארצכם' פירש רבינו
הלל שכוונת הפסוק לחייב בשני אופנים, או
כי תבואו מלחמה דהיינו בחו"ל, או בארצכם
דהיינו כשהם באין על ישראל (וכן מפורש
בספרי זוטא וז"ל: מה לימד בחוצה לארץ
מקום המלחמה הריע יכול אף בארץ כן ת"ל
בארצכם והרעתם ע"כ).

ובישוב דעת המשנ"ב י"ל, שפירש את
הרמב"ן כדרך זו שלכן לא הוצרך פנחס
לתקוע בחצוצרות כיון שהמצוה נאמרה רק
בארץ ישראל, וא"כ מוכח מדברי הגמ' שלא
כדעת הספרי שמחייב גם בחוץ לארץ, ולכן
אנו סומכים על דעת הבבלי דלא כהספרי.

כשרה בזר, ומהו א"כ שכי' דהדלקת הנרות היא הטבתם, הרי להדיא אינו כן.

ובביאור ד' הרמב"ם כי הגר"ח, דס"ל דעיקר מצות המנורה שיהיו הנרות דולקים ואין המצוה במעשה ההדלקה וכנז"ל, וזהו דקאמר הרמב"ם דהדלקת הנרות היא הטבתם, היינו דבמה שהם דולקין כהלכתן, בהכי מיקיימא מצוה דהטבה, ולא אמעשה ההדלקה קאי דלא שייכה לעיקר קיום מצוה זו. והדישון ונתינת השמן דעצם מעשיהם שייך לקיום מצוה זו, חשיבי עבודה ולא מתכשרי אלא בכהן.

ואשר מעתה הלא מצות הדלקת הנרות דמנורה, לא על עצם ההדלקה קאי, שהיא אינה אלא הכשר מצוה, אלא על ההטבה, שהיא לעצם דינה שיהיו הנרות דולקים, ואם כן הרי במצוה זו דהטבה, שהיא מעיקר המצוה דנרות המנורה, מצוה זו ניתנה לאהרן, וזהו שנאמר בה כהן, ויתבאר שפיר מה שניחמו הקב"ה לאהרן במצות המנורה, היינו ההטבה, שהיא אינה כשרה בזר אלא בכהן, אבל בההדלקה שהיא אינה מעיקר דין נרות המנורה, ואין מצוה בעצם ההדלקה, לאו נתייחדו בזה אהרן ובניו במצות המנורה, דאף בזר כשרה לכתחילה, אלא בההטבה דזה שייך לעצם המצוה, שהיא במה שהנרות דולקים, וכד' הרמב"ם דהדלקת הנרות היינו מה שהם דולקים וזהו הטבתם וכמש"נ.

(ז) שמחה בשבת

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וגו' (י, ו)

בספרי איתא, וביום שמחתכם אלו שבתות. והיינו דהשבת יום שמחה הוא.

דזר ליתא גבה ע"כ אם הדליקן כשרות בדיעבד.

ודעת הרמב"ם מפורשת דהדלקה בחוץ כשרה לכתחילה בזר, ואסברה לן הגר"ח, דס"ל להרמב"ם דאין המצוה דמנורה בעצם מעשה ההדלקה, אלא עיקר מצותה היא שיהיו הנרות דולקין תמיד, וזהו הוי קיום מצותן, שיהיו דולקים, וכיון דעצם מעשה ההדלקה אינו מעיקר קיום דינה והכשרה של הדלקת הנרות, על כן ממילא דלא שייך בה בההדלקה פסול זרות וחוץ.

והשתא לדעת הרמב"ם דזר כשר לכתחילה להדלקת המנורה, הא קמה וגם ניצבה קושיית הראשונים אמאי כתיב בה כהן, שהרי ליכא אף דין לכתחילה שתהא ההדלקה בכהן, ולא שנאמר בזה רק דליכא מיתה, ושכשר בדיעבד.

אכן שיטת הרמב"ם בזה מתבארת מיניה וביה, דהנה בפ"ג מתמידין ומוספין הי"י כי וז"ל, דישון המנורה והטבת הנרות בבקר ובין הערבים מצות עשה שנא' יערוך אותו אהרן ובניו, והדלקת הנרות דוחה את השבת ואת הטומאה כקרבת שובע להם זמן שנא' להעלות נר תמיד וכו', מהו דישון המנורה, כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר וכו' ומדליק נר שכבה, והדלקת הנרות היא הטבתם, ונר שמצאו שלא כבה מתקנו, עכ"ל, ותמה הגר"ח שם ע"ד הרמב"ם, מה שכי' דהדלקת הנרות היא הטבתם, והרי להדיא ביומא (שם) מבואר דהטבה עבודה היא ואילו הדלקה לאו עבודה היא, וכי"פ הרמב"ם (פ"ט מביאת מקדש שם) דהטבת הנרות פסולה בזר והדלקה

לא יהבין עליה עונשא כשאר זימנן וחגין, דכתיב "פרש חגיכם" פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם, וכתיב "חגיכם ומועדיכם שנאה נפשי" ואלו שבת לא קאמר, ובגיני כך כתיב "ביני ובין בני ישראל". ע"כ. והיינו דבימים טובים איכא טפי חיוב לשמח לעניינים מאשר בשבת, ואם לא יהיב ביו"ט כתיב ביה וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם, אבל שבת לאו בכלל "חגיכם" כפי שביארו בזה המפרשים, דבשבת הקב"ה הוא בעל הסעודה והוא משמח בשמחתו לכל אשר יחפוץ [וכדהאריך שם הזוה"ק לעיל מינה] וכדמסיים דכתיב ביני ובין בני ישראל, ולכן כשאנו שמחים בשמחתו אין אנו חייבים לשמח זולתינו כל כך, משא"כ בימים טובים שהם ימי שמחתנו ואנו בעלי הסעודה כדכתיב חגיכם ומועדיכם, אנו חייבין למחדי למסכני שיהיו גם הם בשמחה.

ובביאור הדברים נראה להוסיף דהנה כ' הרמב"ם פ"ו מה' יו"ט הי"ז והי"ח וז"ל, וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב וכו' והאנשים אוכלין בשר ושותין יין, שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין, וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו, ועל אלו נאמר זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם נפשם, ושמחה זו קלון היא להם שנאמר וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם, עכ"ל. ואשר נמצינו בזה, דכשהוא אוכל ושותה משום שמחה, אזי בהאכלת העניים ומרי נפש נעשית שמחתו שמחת מצוה, ולא שמחת

והנה בתוס' מו"ק (כג, ב ד"ה מאן) מפרשי הא דשבת עולה למנן שבעת ימי אבילות אף דלא נהגא ביה אבילות, ואילו הרגל אינו עולה. וז"ל, אע"ג דשבת עולה, רגל אינו עולה, הואיל ואין אבילות כלל, משום דכתיב בהן שמחה, שבת מיהא לא כתיב שמחה, אפילו אינה נוהגת עולה. בירושלמי מפרש טעמא דשבת דאין אבילות נוהג בו משום דכתיב (משלי י) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, ושבת כתיב ביה ברכה, עכ"ל, [והיינו קרא ויברך אלוקים את יום השביעי, כן אי' במ"ר ויחי פ"ק]. הרי נקטו התוס' להדיא דשבת לאו בכלל שמחה, ובירושלמי שהביאו נמי מבואר דאין השבת בכלל שמחה דהוצרך טעמא דאין אבילות משום דכתיב ברכה בשבת.

והגרעק"א בתשו' א בהשמטה כ' בפשיטות דבשבת אין חיוב שמחה, והחיוב לאכול בו פת אינו מטעם שמחה, אלא מטעם כבוד שבת לקבוע סעודה על הלחם. וכ"כ החת"ס (או"ח סי' קסח וסי' רח) דבשבת איכא חיוב כבוד ועונג ולא שמחה, לענין מי שעונג לו להתענות, (ועי' שד"ח מערכת הכללים ח"א כלל פ"ב שהביא פלוגתא בזה, והסיק דנראה מוסכם מגדולי הראשונים דליכא חיוב שמחה בשבת), ויש לתמוה מהמפורש בספרי דקרי לשבתות יום שמחתכם.

ונראה בזה בס"ד, דהנה איתא בזוה"ק (פי' יתרו פח, ב הובא בהקדמת הש"ש אות ס), ותא חזי בכלהו שאר זימנן וחגין בעי בר נש לחדי ולמחדי למסכני, ואי הוא חדי בלחודוי ולא יהיב למסכני עונשיה סגי, דהא בלחודוי חדי ולא יהיב חידו לאחרא, עליה כתיב "וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם", ואי איהו בשבתא חדי אף על גב דלא יהיב לאחרא

שהקב"ה הוא המשמח בסעודתו, לא נאמרו כלל ניהוגי שמחה דאכילה ושאר ניהוגי שמחה אצל האדם.

ואשר לפי"ז הרי זהו דבספרי קרי לשבתות "יום שמחתכם" דהשבת יום שמחה הוא מצד עיצומו של יום, אכן דיני וניהוגי שמחה לית ביה בשבת, ושפיר כ' התוס' דחלוק שבת מיו"ט שלא נאמר שמחה בשבת, והירושלמי בעי טעמא דליכא אבילות בשבת משום שנאמר בו ברכה, משום דכל ניהוגין ודינים דשמחה לא נאמרו בשבת רק בימים טובים.

(ח) בחילוק נבואת משה מנבואת שאר נביאים

ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט (יב, ו-ח)

שאל הראב"ד דבריסק הגאון רבי שמחה זליג זצ"ל לרבינו הגר"ח זצ"ל, מהו ביאור הפסוק שחילק בין נבואת משה רבינו לנבואת שאר נביאים, בכך שמשה רבינו "בכל ביתי נאמן הוא" הרי בכל החילוקים שהביא הרמב"ם פ"ז מיסודי התורה ה"ו בין נבואת משה רבינו לנבואת שאר נביאים לא מצינו חילוק זה. והשיבו הגר"ח, דכל הנביאים כשמסרו נבואתם היו צריכים להקדים ולומר "כה אמר ה'" להורות שהקב"ה ציוה לומר כן, וכן מצינו בכל נבואה שקדם לה "כה אמר ה'" כדי שידעו שדבריהם מה', וכל שלא אמרו שקבלו בנבואה ושנצטוו מהקב"ה לאומרו, אין זה נבואה בשם ה', ולא היה חיוב להאמינו ע"ז. אבל משה רבינו כיון

כריסו ח"ו, וכשאינו מאכיל להם שמחה זו קלון היא כדכתי' וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם.

ולפי"ז יש לפרש דזהו משי"כ הזוה"ק דשבת דחשיב סעודתו של מקום, לאו בכלל חגיכם הוא, ואין החיוב למחדי למסכני בשבת כביו"ט, משום דסעודת שבת דחשיב סעודתו של מקום, אף אם לא ישמח לעניים הוי אכילתו שמחת מצוה, וחדוות ד' מעוזו, אבל בימים טובים דסעודתו שלו הוא כדכתי' חגיכם, על כן בכדי שתהיה שמחתו שמחת מצוה, ולא שמחת כריסו ושמחה שהיא קלון לו ח"ו, צריך למחדי למסכני. והמקרא שחתם בו הרמב"ם שנא' וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם, הוא ניהו האי קרא דמייתי הזוהר במי שאינו משמח העניים בשמחתו בימים טובים.

באופן דנמצא דהשמחה בשבת היא משום עיצומו של יום, והקב"ה הוא בעל הסעודה בשבת המשמח עמו בסעודתו, ומה שאין כן בימים טובים דהשמחה תלויה בהאדם והוא חשיב בעל הסעודה, [וכדי שתחשב שמחתו שמחת מצוה צריך להאכיל עמו לעניים ומרי נפש], ומעתה יש לומר, דחלוק שבת משאר ימים טובים לענין דיני וניהוגי שמחה, היינו אכילת בשר ושתית יין שאין שמחה אלא בהם, דרק ביו"ט דדין השמחה קאי אגברא ושמחתו שלו היא חשובה, הוא דצריך להביא עצמו לידי שמחה ע"י ניהוגי שמחה דבשר ויין, משום דהשמחה דימים טובים הוא כפי שיהיה אצל האדם, ולזה מתלי תלי שישתף העניים כדי שתחשב שמחת מצוה ולא שמחת כריסו, אולם בשבת דהשמחה בה משום עיצומו של יום ולעולם חשיב אכילתו שמחת מצוה, לפי

באספקלריא המאירה ומשא"כ שאר נביאים, ואלו דבריו, מחזות הנבואה בעולמות עליונים, המחזה יורדת לאט לאט ומתגשמת עד שהפתרון נמצא בהשגת הנביא מה ירמזון בעולם השפל, כל הציורים מתרשמים בנפש והנביא מסתכל בנפשו ויודע הפתרון, ואעפ"כ הרי זה דומה למביט בזכוכית, אם הזכוכית צבועה ירוק, אדום, צהוב, תכלת, כן נראין לו כל המובטין ירוקין, אדומים וכו', אף שרואה הדברים בלי שינוי, כן הענין בנביא כל שנפשו זכה ובהירה רואה הפתרון צח ומצוחצח, וזה שאמרו במשה רבינו ע"ה שנפשו היתה בעוצם המעלה ונסתכל באספקליא מאירה, ואעפ"כ חלילה, גם שאר הנביאים לא נתנבאו שקר ח"ו, דכמו דאמרי' חלום אחד בששים בנבואה כך זה, רק דחלום בא ברוב ענין ומעט אמת מעורב, עד שא"א וקשה להשיג פתרונו, ועכ"ז אמרו החלומות הולכין אחר הפה, ודון מינה לנבואה, שבאמת מתקיים בעולם אח"כ כפי אשר נרשם הפתרון בנפשו, ע"כ מדברי המהריל"ד. [ועיי"ש מה שביאר בזה מרן זצ"ל גודל ניסיון עקידת יצחק מה שפתר הנבואה באופן זה].

ונראה דזהו החילוק מה שכל הנביאים כשמסרו נבואתם היו צריכים להקדים "כה אמר ה'" ומשה רבינו לא היה צריך, משום דהנביאים כולם שראו נבואתם באספקלריא שאינה מאירה, דרך חידה ומשל, לכך היו צריכים להקדים במסירת הנבואה "כה אמר ה'" כמי שאומרים כך פתרון החידה, שהרי לא את שראו היו אומרים, אלא את פתרון ופירוש החידה והמשל שראו, אולם משה רבינו שהיה רואה הדבר על בוריו

ש"בכל ביתי נאמן הוא" וכל דיבוריו היו תורה וכל דבריו מאת ה', לא היה צריך לומר קודם "כה אמר ה'" לפי שידעו תמיד שזה מאת ה'. (ויש לציין בזה למש"כ בדרשות חת"ס (ח"א דף כד) כי אע"פ שניתן לחכמי ישראל לחדש בתורה, והם כאילו ניתנו מסיני מ"מ למרע"ה לא היה רשות, כיון שהיה יכול לשאול מפי הגבורה כל שעה, ולומר עמדו ואשמעה).

ונראה בס"ד באופ"א, ביאור החילוק בין נבואת משה לשאר נביאים מה שכל הנביאים פותחים אמירת נבואתם ב"כה אמר ה'" ומה שאין כן משה, כמו שעמד הגר"ח.

דהנה הרמב"ם פ"ז מיסודי התורה ה"ו מנה החילוקין בין נבואת משה לשאר נביאים, וז"ל בתו"ד, כל הנביאים על ידי מלאך לפיכך רואין מה שהן רואין במשל וחידה, משה רבינו לא על ידי מלאך, שנא' פה אל פה אדבר בו, ונא' ודיבר ד' אל משה פנים אל פנים, ונא' ותמונת ד' יביט, כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בוריו בלא חידה בלא משל, הוא שהתורה מעידה עליו ומראה ולא בחידות, שאינו מתנבא בחידה אלא במראה שרואה הדבר על בוריו, עכ"ל.

ועי' רש"י גבי נבואת שאר נביאים (שם פס' י) עה"פ "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו" שכינת שמי אינה נגלית עליו באספקלריא המאירה אלא בחלום וחזיון, עכ"ל. ועי' משך חכמה פ' יתרו (עה"פ ומשה נגש וגו') דנבואת משה היה באספקלריא המאירה היינו בלא כח המדמה.

ובאבי עזרי שם הביא ממהרי"ל דיסקין בביאור הענין מה שמשה היה מסתכל

אמר ה' מאחר שאינו אומר את מה שראה אלא פתרונו, כמשנ"ת.

ומצאתי בס"ד הדברים מפורשים, בריש פ' מטות, עה"פ "וידבר משה וגו' זה הדבר אשר צוה ה' כי רשי" וז"ל, משה נתנבא ב"כה אמר ה' כחצות הלילה" והנביאים נתנבאו ב"כה אמר ה'", מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון "זה הדבר" (ספרי ב).

ובשפתי חכמים כי ע"ז וז"ל, וזה מעלה יתירה, דזה הדבר משמע הדבר עצמו ברור ששמע מהקב"ה, ונקרא אספקלריא המאירה, מה שאין כן בשאר נביאים דלא היה מדבר להם אלא בחידות או על ידי חלומות, ונקרא אספקלריא שאינה מאירה, אבל למשה היה מדבר הדבר עצמו שיאמר לבני ישראל, כענין שנאמר "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות", ומה שנתנבא משה ב"כה אמר ה'" כדכתי' בפרשת וארא ובפרשת בא (הובא לעיל), י"ל דקודם עמידתו בהר סיני היה מתנבא ב"כה", אבל אחר מתן תורה היה מתנבא ב"זה הדבר", אחר קירון אור פניו. עכ"ל.

הרי הדברים מפורשים דענין אמירת כה אמר ה' שייך בנבואה דרך חידה, ולא במחזה נבואה באספקלריא המאירה, וזהו שנתנבא משה רבינו בלשון זה הדבר ולא בכה אמר ה', אלא שקודם מתן תורה שלא הגיע לדרגת נבואה זו, נתנבא בכה אמר ה', וכמשנ"ת.

ועי' מלבי"ם שם מש"כ לפרש, דשאר נביאים שנתנבאו באספקלריא שאינה מאירה נתנבאו בכה אמר ה', ר"ל שה' שלחו לומר דבר בשם אמרו, ומשאי"כ משה שנתנבא באספקלריא המאירה ושכינה מדברת מתוך גרונו, אבל קודם

בלא חידה ובלא משל, והיה מוסר את שהיה רואה ממש, לא היה צריך להקדים "כה אמר ה'" שהרי את דבר הנבואה ממש היה מוסר בלא פירוש ופתרון על ידו.

והנה מצינו שאמר משה נבואתו במצרים פעמיים בהקדמת "כה אמר ד" - "כה אמר ה' כחצות הלילה וגו'" (שמות יא, ד) "כה אמר ה' אלוקי העברים עד מתי מאנת וגו'" (שם י, ג) ושם פ"ט פס' י, וצ"ב. [ואולי י"ל דשאני מסירת נבואה לפרעה, ובפרט לפי"ד הגר"ח הנז"ל].

אכן נראה הביאור מה דמצינו שנתנבא במצרים בהקדמת "כה אמר ה'", דהנה במראה הסנה כי הרמב"ן עה"פ "אל תקרב הלום" (ג, ה) וז"ל, לא הגיע עדיין למעלתו הגדולה בנבואה, כי בהר סיני נגש אל הערפל אשר שם האלוקים, וכן ענין הסתרת פנים, שעדיין לא עלה למה שנאמר בו "ותמונת ה' יביט". עכ"ל. הרי מפורש דלא הגיע אז עדיין למעלת נבואתו זו "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט" [דהכל ענין אחד כמש"כ הרמב"ם הנז"ל], וכ"כ הספורנו סו"פ וזאת הברכה וז"ל, "ולכל המורא הגדול" של מתן תורה "אשר עשה משה לעיני כל ישראל" כשיראו ועמדו מרחוק במתן תורה, ומשה נגש אל הערפל, כי אז קנה המדרגה העליונה בנבואת פנים אל פנים, ועשה את משה אז נורא בקרני הוד, עכ"ל. ומעתה דלמעלת נבואת פנים אל פנים בלא חידה ומשל הגיע משה רבינו במתן תורה, הלא מאירים הדברים מה שבמצרים מסר משה רבינו נבואתו בהקדמת "כה אמר ה'" משום שנבואתו היתה עדיין במשל וחידה, ובמסירת נבואה כזו, אחר שפותרה הנביא ומפרשה צריך לומר "כה

אמנם ברשב"א ב"ק נו, ב הביא דעת הראב"ד [פרק השוכר את האומנין גבי מלוה צריך למשכון] דכל שהמשכון בידו פטור מן המצוה, והביא על כך הרשב"א מש"כ התוס' שאין שומר אבידה פטור מליתן רפתא לעניא אלא כשעוסק בצורך המצוה שהיא האבידה.

ובביאור דעת הראב"ד י"ל, דס"ל כמש"כ בשו"ת משכנות יעקב סי' נ"א שעמד דבגמ' סוכה כ"ה מבואר דריה"ג ס"ל דהאנשים שהיו טמאים לנפש כיון שבשעת חנייתן היו יכולין לטהר ולא היו חייבין להתעסק בשמירת הארון הוי מצוה קיומית ועוסק במצוה אינו פטור אלא במצוה חיובית.

וביאר בזה השמטת הרמב"ם דין כותבי תפילין ומזוזות דאמרי' שם כו, א הן ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקין במלאכת שמים לאתווי מוכרי תכלת פטורין וכו' ומכל מצות האמורות בתורה, דהנה הלא אין כל ישראל מחויבין לכתוב ולסחור בתפילין ומזוזות, וע"כ דגם מצוה שאינו חיוב לעשותו הו"ל עוסק במצוה ונתמעט מבלכתך בדרך והאי לאו לכת דידך הוא.

וכן מבואר דנקט בנתיבות המשפט סי' ע"ב סק"יט שכי' דאפילו למאן דס"ל משום פרוטה דרב יוסף, מ"מ בגבאי צדקה לא פטרינן ליה מעשיית מצוה מה"ט, דלא שייך פרוטה דרב יוסף רק במקום שעוסק במצוה שהיא מצות עשה ומוטלת עליו בחיוב ואסור לקבל עליה שכר, כגון בהלואה או בהשבת אבידה, אבל צדקה החיוב מוטל על כל אדם ליתן צדקה, דאם היה מצות עשה להיות גבאי צדקה היו כל ישראל מחויבים להיות גבאי צדקה כו', והממונים רשאים לקבל שכר על זה, לא שייך בזה פרוטה דרב

שהגיע למעלתו זו נתנבא בכה אמר ה'. ועמד שם לפרש דהנה בפי' כי תשא (לב, כז) כתיב "ויאמר להם כה אמר ה' אלקי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו וכו'", הרי שאמר משה בלשון "כה אמר ה'" גם אחר מתן תורה, היינו משום שהיו ישראל נזופין ממעשה העגל לא שרתה שכינה על משה באופן שיתנבא בזה הדבר, ולכן אמר כה אמר ה', [עיי"ש דאפשר דכוונתו דלא נתנבא אז באספקלריא המאירה].

אכן העירוני דהנה רש"י שם פ' כי תשא פי' וז"ל, כה אמר וגו', והיכן אמר, זבח לאלהים יחרם. כך שנויה במכילתא. עכ"ל. אשר לפי"ז לא קשה מידי, דלאו נבואה נאמרה כאן על ידי משה, רק שאמר להם שכך דין התורה ומצות השי"ת שנצטוו עליה כבר. אמנם יעוי' פי' הרמב"ן שם שכי' בתו"ד דהיה זה הוראת שעה לקדש את השם, (ועי' ח"י הגר"י ז' החדשים עה"ת), ולפי"ז הרי היתה זו נבואה שנאמרה למשה לאומרה אז, ונתנבא בה בכה אמר ה'.

ט) בעניני עוסק במצוה פטור מן המצוה

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח וגו' (ט, ו)

שיטת הראב"ד דכל שעה שהמשכון בידו נחשב עוסק במצוה ופטור מן המצוה

הנה התוס' סוכה כה, א וב"ק נו, ב וב"מ כט, א כתבו דלא מיפטר אלא בשעה שהוא עוסק בה כגון טלית של אבידה ושוטחה דאטו אדם שלבוש ציצית או שיש לו תפילין בראשו וכי יפטר מכל המצות.

דבכל שעה הוא מחויב ליתן דעתו
שהאבידה נמצאת במקום הראוי
לשמירתה.

(י) ברכת המצוות במקיים מצוה
בשעה שעוסק במצוה אחרת

איתא בשו"ע או"ח סי' תעה סעיף ה אכל
כזית מצה והוא נכפה בעת שטותו
ואח"כ נתרפא חייב לאכול אחר שנתרפא
לפי שאותה אכילה היתה בשעה שהיה
פטור מכל המצות. ובמשנ"ב בשעה"צ
סקל"ט כ' לאפוקי שומר אבידה או
משמר המת דאף דהוא גם כן פטור אז
מכל המצות, [ואפילו יכול לקיים שניהם
אם צריך לטרוח אחר זה לדעת כמה
פוסקים וכדלעיל בסימן ל"ח ע"ש] אם
אכל מצה אזי יצא ידי חובתו דהוא איש
(ואינו כדאיתא לענין שוטה), אלא שאז
לא חייבתו התורה מפני שהוא עוסק
במצוה אחרת. וכתב, ומ"מ מסתפקנא
אם יוכל אז לברך ברכת אכילת מצה
אקב"ו וכו' כיון שהוא אז אינו מצווה
ע"ז.

ותמהו בזה [עי' הר צבי ואשר לשלמה]
מאי מספק"ל שלא יוכל לברך ולומר
וציונו, מאי שנא מנשים הפטורות ממ"ע
שהזמ"ג וקיי"ל דמברכות ואומרות
וציונו, ואע"פ שהם פטורות מ"מ הם
בכלל ישראל שנצטוו במצוה זו, ומאי
שנא העוסק במצוה שפטור מן המצוה
שלא יוכל לומר וציונו.

ואשר י"ל בזה, דשאני עוסק במצוה
שנאמר בו פטור על אותו מעשה
המסוים, דהרי"ז כמו שיש כאן הוראת
החכמים על עשיה זו שפוטרם אותו
מלעשותה, ועל כן יש לדון שאינו יכול
לומר וציונו על אותו המעשה, ומשא"כ
נשים הפטורות ממ"ע שהזמ"ג, אין

יוסף. והביא ראיה לזה מב"מ נח, א
השוכר את הפועל לשמור את הפרה
והזרעים דאם אין נותנים שכר שבת לא
הוי אלא שומר חנם, ולא הוי ש"ש
משום פרוטה דרב יוסף, ועל כרחך הוא
מטעם שכתבתי, דאין עליו מצות עשה
להיות שומר לפרה ויכול ליטול שכר על
זה.

[ועפ"י ראייתי שהעירו דמבואר הא דלא
אמרי' שכל שומר חנם הוי ש"ש, שהרי
פשוט דבשעה שמקבל הפקדון אינו
עושה מצוה חיובית, דהא ביבמות דף
קט. תני בר כפרא לעולם ידבק אדם כו'
ויתרחק משלושה דברים מן המיאון ומן
הפיקדונות ומן הערבונות, ובאמת
הריטב"א לא הקשה אלא מניעור
הפקדון דהשתא כבר מחיוב בזה].

[אכן יש להקשות, דנושאי ארונו של יוסף
שנאמר בהם פטור עוסק במצוה, אי"ז
מצוה שמחויב בה כל אחד ואחד. וצ"ע],

והנה י"ל דהכי ס"ל להראב"ד, דאין
פטור עוסק במצוה אלא במצוה שמחויב
בעשייתה, וא"כ י"ל דלא תקשי מה
שהקי' התוס' דכל זמן שתפילין בראשו
וציצית בבגדו יפטר משום עוסק במצוה,
דהלא אינו מחויב בתפילין אלא זמן
מועט של עיקר הנחתן, ובאותו זמן
שמניח התפילין אכן ישנו בכלל פטור
עוסק במצוה, וכן אינו מחויב ללבוש בגד
המחויב בציצית, ואף דמבואר דענשינן
עלה בעידנא דריתחא מ"מ אינו חיוב
ללבוש הציצית בכל שעה.

אכן השבת אבידה שמחויב בה בכל משך
הזמן שהאבידה בידו הריהו בכלל עוסק
במצוה.

ויתכן להוסיף בביאור עיקר שיטת
הראב"ד דחשיב עוסק במצוה משום

תִּרְיֶהוּן כְּחֶדָּא מִתְנַבֵּין וְאַמְרִין הָא מְלָכָא סְלִיק מִן אֶרְעָא דְמִגּוּג בְּסוּף יוֹמָיָא וּמְכַנֵּשׁ מְלָכִין קִטְרִי תִגִּין וְאַפְרָכִין לִזְבִּשֵׁי שְׂרִיזִין וְכָל עַמְמָיָא יִשְׁתַּמְעוּן לִיה וּמִסְדְּרִין קֶרְבָּא בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל עַל בְּנֵי גְלוּתָא בְּרִם קִירִיס אִיטִימוּס לְהוּן בְּשַׁעַת אֲנִיקִין וּמְקֻטֵּל כְּלָהוּן בִּיקִידַת נִשְׁמָתָא בְּשִׁלְהוּבִית אֶשְׁתָּא דְנִפְקָא מִתְחֹת כּוּרְסֵי יִקְרָא וְנִפְלִין פְּגִרְיֶהוּן עַל טוּוּרְיָא דְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל וְיִיתוּן כָּל חֵיוֹת בְּרָא וְצִיפְרֵי שְׂמֵיָא וְיִיכָלוּן גּוֹשְׁמִיֶהוּן וּמִבְתֵּר כְּדִין יִיחוּן כָּל מִתְיָא דִּישְׂרָאֵל וְיִתְפַּנְקוּן מִן טוּבָא דְאַצְטִנַּע לְהוּן מִן שִׁירוּיָא וְיִקְבְּלוּן אֲגֵר עוֹבְדֵיהוּן". וּבִתְרִגוּם לִשְׁפַתֵינוּ (שְׁלֹא בְדִיּוֹק גִּמּוּר): "שְׁתִּיהֶם כֹּאחַד הַתְּנַבְאוֹ, הִנֵּה מֶלֶךְ יַעֲלֶה מֵאֶרֶץ הַמִּגּוּג בְּסוּף הַיָּמִים, וַיֵּאסוּף מְלָכִים עֲטוּרֵי כְתָרִים וְשָׂרִים לִזְבִּשֵׁי שְׂרִיזִים וְכָל הָעַמִּים יִשְׁמְעוּ לוֹ וַיַּעֲרֻכוּ קֶרֶב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל בְּנֵי הַגְּלוּת, אֵד מְזוּמָן לֵהֶם הַמּוֹת וְנִשְׁמַת כּוֹלֵם תִּשְׁרֹף בְּשִׁלְהַבַּת אֵשׁ שֶׁתֵּצֵא מִתַּחַת כִּסֵּא הַכְּבוֹד וַיִּפְּלוּ פְּגִרְיָהֶם עַל הָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַיִּבּוֹאוּ כָּל חֵיוֹת הָאֶרֶץ וְצִיפְרֵי הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלוּ אֶת גּוֹיּוֹתֵיהֶם, וְלֹאֲחֹר מִכֵּן יַחֲיוּ כָּל מַתִּי עִם יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּעוּ מִן הַטּוֹב הַמוֹצֵנֶע עֲבוּרֵם מִתְחִילָה, וַיִּקְבְּלוּ אֶת שְׂכָר פְּעוּלָתָם".

ובאופן דומה אך בתמצות יותר, מופיעים הדברים בתרגום ירושלמי: "וְתִרְיֶהוּן הַנְּבִיִּין מִתְנַבֵּיִן כְּחֶדָּא וְאַמְרִין בְּסוּף עֶקֶב יוֹמָיָא גּוּג וּמִגּוּג וְחִיּוֹתֵיהֶם סִלְקִין לִירוּשָׁלַם וּבְיָדוֹי דְּמִלְכָּא מְשִׁיחָא אֵינוּן נִפְלִין וְשׁוֹבְעֵי שְׁנִין דִּיּוֹמִין יִדְלִיקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן מְנֵי זִיגְיֵיהוּן לְחוּרְשָׁא לָא יִפְקוּן וְאֵילָן לָא יִקְוֹצוּן". ובתרגום: "וְשִׁנְיָהֶם כֹּאחַד הַתְּנַבְאוֹ שֶׁבְּסוּף הַיָּמִים גּוּג וּמִגּוּג וְחִיּוֹתֵיהֶם יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַם וַיִּפְּלוּ בִידוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ וְשֶׁבַע שָׁנִים יִדְלִיקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם כָּל נִשְׁקָם (כְּמִבּוֹאֵר בְּפִסּוֹק יַחֲזַקָּאֵל לֵט, ט. יִצְאֹו יִשְׁבִּי עָרֵי יִשְׂרָאֵל וּבְעָרוֹ וְהִשְׁיִקוּ בְּנִשְׁקָ וּמִגֵּן וְצִנָּה בְּקִשְׁתָּ וּבְחֻצִּים וּבְמִקְלֵ יָד וּבְרִמָּח וּבְעָרוֹ בְּהֶם אֵשׁ שְׁבַע שָׁנִים, רַק

נחשב כהוראה לפוטרן במסוים בכל מעשה ומעשה, אין שייך אצלן סברא זו.

ומצינו יסוד סברא זו בד' הראשונים קידושין לא, א דאמרינן גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, והקשה הרמב"ן מאי שנא מהא דהפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט, ות"י וז"ל, התם שעשה דבר שאינו מצווה מן התורה כלל, שהוא כמוסיף על התורה, אבל מי שעושה מצות התורה כתקן אע"פ שלא נצטווה הוא בהן, כגון נשים, מקבלים עליהם שכר. וכ"כ הריטב"א וז"ל, דוקא במצוה שציוה השי"ת לאחרים שיש לו בהן רצון, אבל העושה מאליו מצוות שלא ציוה בהן התורה כלל, זהו שאמרו כל שאינו מצווה בדבר ועושהו נקרא הדיוט.

***

י"א) יְקָרִים מִפִּז / הֶרֶב פִּנְחָס זִלְצְמָן, רֹאשׁ כּוֹלֵל ש"ס 'זֶרַע שִׁמְשׁוֹן' בֹּאסְטָאן, בֵּיתֵר עִילִית

'אלדד ומידד מתנבאים במחנה'. מה הם התנבאו?

"אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְנַבְּאִים בְּמַחֲנֶה" (יא כז).

התורה הקדושה אמנם לא מבארת על מה התנבאו אלדד ומידד, אך חז"ל הקדושים במסכת סנהדרין יז, א. מבארים: "רב נחמן אמר, על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאין, שנאמר כה אמר ה' א-להים האלה הוא אשר דברתי בימים קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל הנבאים בימים ההם שנים להביא אתך עליהם וגו', אל תיקרי שנים אלא שניים. ואיזו הן שניים נביאים שנתנבאו בפרק אחד נבואה אחת, הוי אומר אלדד ומידד". וביתר הרחבה מופיעים הדברים בתרגום יונתן בן עוזיאל לפרשתינו: "בְּרִם

מיתה אלא עוני דעני חשוב כמת, לקיים בהון (צפניה ג) 'והשארתי בך עם עני ודל וחסו בשם ה' לאתקיימא בהון (שמואל ב כב) 'ואת עם עני תושיע'. ואלין עתירים דישתארו בהון, יתקיים בהון (שמות ה) 'נרפים אתם נרפים', נרפים הם באורייתא, נרפים הם למעבד טיבו עם מארי תורה ואנשי חיל המסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו, ונרפים הם בכובד המס. דאי תימא כבדין אינון בכובד המס ולא עבדין טיבו, בגין דא תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה דכובד המס עליהו, ואל ישעו בדברי שקר דאינון משקרין ואמרין דכובד המס עליהו ובגין דא לא יעבדון טיבו, אינון משקרין במלוליהו ואמרין דמהכובד דתכבד עליהו תבן אין נתן, ממונא דשקרא דביה טועין (ס"א שועין) לקודשא בריך הוא ובגין דלא ישעון ביה ולא חסו בשם ה' אין נתן לעבדיך, ואלין דאית לון טמיר וגניז ממונא מלגו, דאיהו תוכן כגון תוך האוצר ותיבה אתקיים בהו ותוכן לבנים תתנו, **ודא כספים לבנים דיהון בההוא דרא**. תיאור מדויק למצבינו.

וגם כאן ננסה לתרגם (את תוכן הדברים ולא מילה במילה): ימים יבואו בסוף הגלות האחרונה ויתקיים בישראל כזמן צאתם ממצרים 'וימת יוסף', אלא ששם מתו, ובגלות האחרונה הזו לא תהיה מיתה אלא עוני שהעני חשוב כמת, בכדי שיקוימו בהם הפסוקים 'והשארתי בך עם עני ודל וחסו בשם ה'', ו'את עם עני תושיע'. ואותן עשירים שישארו בהם יתקיים בם 'נרפים אתם נרפים' נרפים מלעסוק בתורה, ונרפים מלעשות טובה עם בני התורה ואנשי החיל המסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו (כלשון המשנה בסוטה). והתירוץ שלהם יהיה שכובד המס עליהם (כלומר הם צריכים לשלם מיסים), ולכן אינם עושים טובה עם לומדי התורה, אבל זהו שקר כי כספם מוצנע בתוך האוצר, והוא מסיים במילים **"והם כספים לבנים שיהיו**

נשים לב למילה 'נשק' שבה משתמשים גם היום) ולא יצטרכו לצאת לשדה ולקצוץ אילנות להבעיר בהם אש (כלומר חומרי בעירה).

בפרשתינו (י ט) מופיע פסוק נוסף הקשור לעניין מלחמה זו: **"וְכִי תֵבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר אֶתְכֶם וְהִרְעַתְם בְּחֻצֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם וְנִשְׁעַתְם מֵאֵיבֵיכֶם"**. על איזו מלחמה מדובר כאן? כותב רבינו בעל הטורים: **"לדורותיכם, וכי תבאו מלחמה. רמז למלחמת גוג ומגוג העתידה לבוא לימות המשיח [ספרי]. תבאו מלחמה בגימטריא מלחמות גוג"**.

מבואר מכלל דברי רבותינו: ראשית, שמלחמה זו שתהיה בסוף הימים תהיה 'בארצכם', היינו בתוך ארץ ישראל. שנית, שהמלחמה תהיה עם 'אויביכם', וכבר הזכרנו כמה פעמים את דברי רבינו בחיי ש'אויביכם' זהו תואר לישמעאל ששנאתו לעם ישראל היא שנאה עמוקה יותר מבני עשיו. עוד מתבאר כאן שבמלחמת גוג ומגוג עם ישראל יריע בחצוצרות, ולולי דמסתפינא אמינא, ובהקדם היסוד הידוע שאת כל דבר ניתן לפרש בכמה אנפין וכפי שהארכנו כמה פעמים, שאולי האזעקות שנשמעות בשנים אלו בכל רחבי ארץ ישראל הם בחינת חצוצרות בזעיר אנפין. נוסיף את דברי בעל הזרע שמשון המזכיר ש'גוג ומגוג' בגימטריה שבעים, כי כל השבעים אומות יהיו שותפים במלמה זו, עושה רושם שאנחנו כבר עמוק באמצע התהליך.

אבל אני רוצה להפנות אצבע דווקא אלינו פנימה. ולציין לדברים מופלאים שכותב הזוהר הק' בפרשתינו, שלעניות דעתי הם נבואה של ממש. זה לשונו הק' ברעיא מהימנא דף קנג עמוד א: **"דיומין ייתון דיתקיים בהו כמפקנו דמצרים דאתמר ביה (שם) 'וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא', ובגלותא בתראה לית**

ובנין בית המקדש הלא חיש מהר יעתר להם כי הלא הוא בנוי ועומד הוא למעלה רק שצריך לבקש עליו להורידו, כמ"ש לשכנו תדרשו ובאת שמה".

אז תכלס' הגיע הזמן להפנים, שהפתרון האמיתי זו לא רק ממשלה שלא תפגע בלומדי התורה ותחוקק חוק גיוס טוב ובלי מכסות וסנקציות, אלא אנחנו רוצים, לבוא אל אבא הביתה, להתכנס כולנו בבית מקדשינו ותפארתינו, לעלות ולראות את פני ה' א-להי ישראל בהר הקודש בירושלים. נפתח את הפה ונבקש: מלכות שמים מלכות בית דוד ובנין בית המקדש.

והארות: p0504102192@gmail.com

באותו דור". מובטחני שמי שלמד את דבריו הק' לפני מאה שנה, לא בדיוק הבין מה זה 'כספים לבנים', אבל כיום ב-2025 'כסף לבן' ו'כסף שחור' ובעלי הכסף הלבן לא יכולים להחזיק תורה כי יש 'כובד המס' - 'לשלם מיסים'.

אומר בעל התפארת שלמה (פר' מסעי): "פסח שני במאמר האנשים הטמאים שהיתה תשוקתם גדולה מאד לעשות הפסח ומקירות לבבם צווחו למה נגרע מלהקריב קרבן ה', ע"כ נעתר להם ה' ונתן להם מצות פסח שני. כי ע"י תשוקתם הנכונה לפני ה' המשיכו הלכות חדשות הנ"ל. הנה כמוהם אם תגבר התשוקה בלב איש מבני אל הארץ

"נחשבה" – הגאון מורנו רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א רז"ב "דעת יוסף"

אשדוד

בס"ד נחשבה בהעלותך תשפ"ה

לכל אדם ישנן שאיפות – השאלה רק, למה?

דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה ואירו שבעת הנרות. וכתב רש"י, למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמדם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה: חייך שלך גדולה משלחם שאתה מודליק ומטיב את הנרות.

הנה אמרו במסכת חגיגה, אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים להשונה מאה פעמים ואחד. ולכאורה למה לחזור מאה פעמים ואחד, הלא כבר יודע, שהרי כבר למד מאה פעמים... וכבר רבו הפירושים בזה. ונראה שכאן למדנו כלל חשוב בעבודת השם, שאם אדם יכול, ובכוחו לחזור ולשנות שוב ושוב, אפילו מאה פעמים ואחד, מוטל עליו לעשות זאת.

וזהו שכתב שלמה המלך בחכמתו, **כל אשר תמצא ידך לעשות בכתך עשה...** (קהלת פרק ט י). והיינו שאם אפשר יותר זה עדיף. וכמו בכסף, שמי שיש לו מנה רוצה מאתים, אף שגם מנה זה הרבה, אבל אם אפשר מאתים למה לא להגיע למאתים. וכיום ישנם עשירים כקורח בשעתו, ואם הם מאבדים מנכסיהם למחצה ולשליש ולרביעי, הרי זה נחשב אצלם לאסון נורא. למרות שגם את הכסף שנשאר להם לא יוכלו להספיק להשתמש בו בשום פנים גם אם יחיו מאתים שנים, וכמה חבל שאדם במקום לשמוח במה שיש לו, וליהנות

ממה שיש לו, הוא מבזבז את זמנו בצער על מה שאין לו. אולם כל זה נכון בכסף וזהב, אבל בתורה ומעשים טובים, הרי באמת חשוב לאדם להספיק ללמוד ולתקן את מדותיו, ולהתרומם כמה שיותר. וזהו שכתב שלמה המלך בחכמתו, **פֶּלֶא אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֶחֱךָ עֲשֵׂה...**

והנה בדרך הטבע לא בכל דבר אנו אומרים, אם אפשר יותר אז עדיף יותר. והדוגמאות רבות, שיש לכל אדם נושאים בהם הוא מעדיף כמה שיותר, ויש נושאים אחרים שהוא מסתפק כמה שיש לו.

כי יש אדם שרוצה ללמוד ולהחכים בתורה ולהתעלות ביראה, כמה שיותר, ויש ששואף להעשיר ולהרבות הוננו, כמה שיותר. וכן בכל שטחי החיים, כל אחד לפי טבעו ותכונותיו, וגם לפי בחירתו, ולפי החינוך שקיבל מהורים ומורים, וכן הדרכים שאימץ לעצמו.

ויחי אנשים, למה ניגרע, הם הרגישו גרעון, ובמה הם הרגישו גרעון, לבלתי הקריב, זה הדבר הכי גרוע שיכול להיות, גרעון בקיום מצוות, אפילו באונס... ולכן זכו לפסח שני.

וכך צריך האדם להרגיש מנוחת הנפש, בדווקא כאשר הוא עמל בתורה בבית המדרש, וכמו שכותב רבינו יונה בברכות, הטעם שאסור לרוץ מבית הכנסת, כי מראה שהמנוחה בחוץ, ובאמת המנוחה בפנים, וכמו שבית המקדש נקרא **מנוחה ונחלה**.

והנה כאשר האדם חולה אין לו תאבון, וכאשר הוא בריא יש לו תאבון, ואם ח"ו חולה הוא, קשה לו התנועה והוא קצר רוח לשוחח עם אנשים, ואילו כאשר האדם בריא הוא הולך ורץ ומדבר עם כל אחד, ומעורב עם חבריו, וכן הוא ברוחניות, כאשר האדם חולה רוחני, קשה לו הלימוד, וקשה לו עבודת ד', התפילה וקיום המצוות, וכאשר האדם בריא ברוחניות הרי הוא רץ לדבר מצוה, וזו מנוחתו, וכך הוא מרגיש טוב יותר.

ובמדרש זהו שאמר הכתוב ד' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, א"ל הקב"ה למשה לא בשביל שאני צריך לנרות הזחרתיך על הנרות אלא לזכותכם, שנא' ונחזרה עמיה שרי', וכו' בא ללמדך שאינו צריך לנרות של בשר ודם, וכו' ולמה צוה כדי לזכותכם, הוי ד' חפץ למען צדקו, ע"כ.

ולפי זה י"ל שזה היה החטא דמתאוננים, והיינו שהם הראו שאיפות לא במקום הנכון, ומאידך גיסא, מאחר שאחרן הכהן הראה שאיפה לרוחניות, זכה למצוה כזו שמורה ענין זה שד' חפץ למען צדקו, **"לא בשביל שאני צריך לנרות הזחרתיך על הנרות אלא לזכותכם". והוא נפלא.**

והנה הרמב"ן בריש פרשת בהעלותך עמד בקושיא מהי המעלה המיוחדת של המצוה שהדלקת הנרות, ולדברינו אולי י"ל שהמעלה היא שזכה אחרן למצוה שמורה ענין זה, שד' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר.

והנה הכתוב עשה לו סימניות לוידי בנסוע, לומר שאין זו מקומה, ורק להפסיק בין פורענות לפורענות, וכבר הבאנו במקום אחר מדברי התוס' במסכת שבת דף קט"ז, שזהו להפסיק בין פרשה דויסעו מחר ד' – כתינוק הבורח מבית הספר, לפרשת מתאוננים.

והנה יש לומר שישנו קשר בין הטא דויסעו מהר ד' כתינוק הבורח מבית הספר, ובין החטא דמתאונים, דהיסוד הוא אחד, שכאשר האדם מתאונן, זהו מפני שחושב, שכביכול הקב"ה לא עשה לו כל צרכו, וממילא חושב ג"כ שהתורה שהוא מקיים היא על חשבוננו, ולכן נסעו מהר ד' – כתינוק הבורח מבית הספר, וכמוכן שהי' בזה תביעה דקה מן הדקה, אולם התביעה היתה כתינוק הבורח מבית הספר והולך לו, וזהו משורש אחד, שחסר בשלימות ההכרה שאהבת עולם בית ישראל עמך אהבת, תורה ומצוות אותנו למדת, כי מאהבת ד' עמו נתן את התורה. כמו שאנו מסיימין באקדמות, לאמר – צבי ואיתרעי בן ומפר לן אורייתא.

וכבר הבאנו בזה הרמז שיש בהננין ההפוכין, מהכלי יקר, דישראל נמשלו לננין, והיינו לדגים, וכאשר הדג הפוך זה סימן לא טוב, כי הדג אוהב מים, וכלל ישראל המצב הבריא שלהם הוא שמחפשים תורה, וזו מעלתו של יהושע בן נון, שעליו נאמר, לא ימיש מתוך האהל.

וי"ל דלכן נהגו ישראל לומר בהוצאת ספר התורה והכנסתו הפסוקים יהי בנסוע הארון, ובנוחה, להזכיר ענין זה, שהוא מפסיק ענין חוסר השאיפה, וכן מה שנהגו ישראל לומר אחר דרשות ולימוד התורה ופרקי אבות, רבי חנני' בן עקשי' וכו', להראות אהבת ד' שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

והנה כאשר אדם מקבל קריאה לעבודת המלך, הוא שואל מדוע אני, אולם כאשר מישחו זוכה בפרס גדול הוא אינו שואל מדוע אני, ואדרבה, אחרים שואלים למה אני לא, וכאשר האדם מקבל קריאה לעבודת ד', האם הוא שואל למה דווקא אני, או להיפך, הוא אומר, תודה שבחרתם אותי.

והנה כאשר האדם מזמין בעל מלאכה, הרי הוא שואל אותנו, מי סיפר לך עלי, ואז כאשר יפגוש יאמר למספר, תודה ששלחת אלי אנשים, אבל יש ענינים אחרים שזה ענין של רכילות, כי יהי' לו טענות מדוע שלחת אלי אנשים. והנה כאשר האדם מציע לחבירו עבודה הוא זוכר אותו לטובה שנים, אבל אם מציע לו עבודת ד', או ענין של צדקה, האם הוא גם כן אסיר טובה, והרי כך אנו אומרים, רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות.

וגדולי ישראל מאז ומעולם היו בבחינת דג במים, שכל חיותם בתורה ובמעשים טובים.

והקב"ה יזכינו להתדבק בעין חיים היא התורה, ובא לציון גואל במהרה.

בומרנג" – חץ מושחז שחוזר לאחוריו.

"בעין הסערה" – ליבת הסיפור.

פרק מ"ט (פרק ק"א) "המוות והחיים ביד הלשון"

העלילה בעיצומה:

השנה העשירית מתקרבת ובאה, למעשה זו השנה האחרונה בה מכהן דודי סטוויצקי במשרתו כחזן בקהילת "נר תמיד" עשר שנים מעייפות ומאתגרות מאד, מההתחלה הייתה בעיה עם הגבאי שנהג שלא ביושר כלפי דודי, היו סיכומים מסוימים שעל סמך הם הסכים לבוא להתחזן בבית כנסת שלא חלם שיהיה שם ליום אחד.

בית כנסת שהיה על קו התפר "אולטרה אורתודוקסי לייט קונסרבטיבי" אבל פסח לא סבר לרגע לקיים את הבטחתו, הוא חשב את דודי לאחד שחסר חוט שדרה שיתכופף לכל גחמה שלו במידה והוא ישפיע עליו חופן מצלצלים. אבל פסח טעה, דודי אינו כזה ויש לו גם שמירה חזקה בדמות צילה שאינה מתכופפת בשביל בצע כסף. וכך מטלטל העסק הלך ושוב כשבכל שנה ממתינה לנו הפתעה חדשה.

בזה לא מסתיימות הצרות. בקהילת "נר תמיד" אורב שונא עתיק יומין שלום צימר שהחליף את שמו לשלומי ציער, הוא נישא לבת המקום ונהיה אחד ממתפללי בית הכנסת, למרות שהוא עצמו חרדי אבל הוא עוף מוזר ובשל כך אינו מסתדר בשום מקום מלבד נר תמיד, כשהוא מגלה את דודי כחזן ראשי ניצתת בו אש השנאה הישנה שבוערת בו עוד מימי הישיבה כשדודי השפיל אותו מאד ועל זה אין סליחה ומחילה עד עולם. מרגע זה חורש שלומי מזימות, איך גורמים לדודי לעזוב את המקום, הוא לא ינוח ולא ישקוט, אפילו אם הוא ישתף פעולה עם כנופיית פשע, המטרה מקדשת אצלו את כל האמצעים.

עד עתה יש לדודי סייעתא דשמיא והוא צולח את כל המכשולים וגובר על כל המזימות, אבל בשנה העשירית המערכה מסתיימת, מעתה מתגלגלת העלילה במורד התלול, עד למכה האנושה אותה יקבל דודי שבשלה גמר אומר, לא לשוב לעולם החזנות, הוא יחליף את משרתו בכל משרה ובלבד שלא יתעסק עם חזנות.

הפרק הזה פותח את המערכה התלולה שמתחילה בטעות אנושה שעושה דודי שבשלה הוא משלם ארבעה וחמישה.

שיחה ארוכה התנהלה בין צילה לאלי, למרות שאלו הוא בחור מאד ממושמע, אבל בעניינים של קדושה ורוחניות הייתה לו שיטה עצמית. הוא פירש את הפסוק אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב" שבזה מתחיל ספר תהילים כתמרוז אזהרה חמור ביותר. איך אפשר לקרוא לבית כנסת נר תמיד אם לא מושב לצים?

הראיה הפשוטה שלו בלי אפילו לפרט, הגבאי פסח שולביץ רחוק כרחוק מזרח ממערב מזמנות של גבאי בית כנסת סטנדרטי ביותר, כל ראשו חורש מזימות איך לסחוב אותו למעגל הקהילה להתערות כנגד רצונו ולהוכיח לו באותות ומופתים שאין לו להאמין לאביו שאמר לו עליו שאינו יודע אנגלית. איזה סוג התנהגות זו שואל הוא את עצמו כל הזמן לא ליצנות? אם כך מה לו למושב שלו? עליו להרחיק מהמקום הזה כמטחוי קשת.

צילה הסבירה לאלי כי היא מבינה אותו היטב אך למרות הכל הם נהגו כאן בחכמה, הלחץ האיום של הקהילה היה יכול לגרום לשינוי דפוסים אצלו אפילו בלי להבחין, למרות שהוא נבון וחזק, אבל לחץ חברתי הוא דבר שמאד לא בריא לצעיר בגילו, לכן כהורים סברו שלא כדאי שיראה איזו שהיא ידיעה באנגלית, זה עזר מאד עד עתה, נכון היו אי נעימויות, אבל בגדול הלחצים פחתו, הם מבינים את נפשו העדינה שלא יכולה לסבול נדנוד של שקר, אבל יש פסוק נוסף אותו עליו לזכור "עם עיקש תתעקש" עם אחד שאינו בר וטהור פעמים אין ברירה וצריכים ללכת בדרכי מרמה. ואם הפסוק אומר זאת, זה אומר שבמצב כזה זה לא שקר.

אבל "נו מור" (לא עוד) אין שום כוונה לקחתו לשנה הבאה, נכון שלא יהיה פשוט המצב של אבא מבחינת הפרנסה בלעדין, אבל הם לא צריכים לעשות את חשבונות העתיד, שנה הבאה יש גזירה חדשה על הפרנסה, אבל השנה עדיין הם בגזירה הקודמת ועליהם לדאוג שלא תאונה רעה למשרה של אבא, המצב כרגע לא פשוט כל המשרה הזו עומדת על כרעי תרנגולת, זה שאלי משמש השנה כקול שני לאבא מוסיף הרבה מאד, אמא הוסיפה לו בחיך כי היא מקווה שזה יחזק את הבסיס לשנה הבאה, גם אם הוא לא מגיע ולא יהיה לאבא קול שני, מתפללי בית הכנסת יחוש את החשיבות של אבא כקול ראשון, יתכן שהם ימצאו בחור צעיר נוסף שיודע פרק אחד או שניים בחזנות, אף אם לא, הם לא רוצים לחשוב מה יהיה בשנה הבאה כי אסור לחשבן כעת את העתיד.

השיחה לא הייתה פשוטה, אלי מאד התלבט, אבל לאחר יומיים שב עם תשובה חיובית, עצם הידיעה שזו היא הפעם האחרונה הרגיעה אותו מאד יהיו לו רק שבועיים של התמודדות ולא עוד.

הוא לא אמר להוריו כי כמעט קיבל בנדר שלא יהיה חזן בשום מקום בימי ראש השנה, לא בארץ ולא בחוץ לארץ, אולי ייגש לשחרית ומוסף בשבתות ורגלים בארץ, אבל לא מחוצה לה. גם לא לשבתות ורגלים בעד כל הון דעלמא, יש לו כבר ניסיון אחד שמלמד אתו איך נראה חזן במקומות הללו.

הוא לא שיער איזו שמחה הביא להוריו בהחלטתו, שכלו הצעיר הבין שהוריו מתנסים בחובות כבדים מאד אותם עליהם להחזיר מדי שנה בשנה, אין להם דרך איך להשיב את

החובות רק דרך המשרה של החזנות, הוא התפלל שה' יאיר את עיניהם שתהיה לאבא משרה קלה יותר שלא תצריך אותו להתעסק עם אנשי דלא מעלי.

ועל עצמו נשא לבו לשמיים מעמקי הלב, שלא יתנסה בניסיון כזה שיאלץ אותו לקחת את מקלו ותרמילו ולסובב בעולם.

***

כשהגיעו לשדה התעופה לא קיבל אותם הפעם פסח, נהג שכור מטעמו לקחם לדירה, דודי היה מופתע מאד משהו קרה לפסח השאלה אם זה משהו רציני, עד עתה לא זנח את תפקידו, לקחת אותו משדה התעופה, הוא לא סמך על איש, אפילו לא על לוקה ברונפמן, בגלל הפחד שהיה לו מהחם והחתן שאינם בצד שלו.

אבל דודי לא רוצה להיכנס להיסטוריה, יתכן שפסח פשוט נרגע מהפחד הזה, תקופה די ארוכה כבר לא מרגישים את שלומי בקהילה, גם לוקה הוריד פרופיל. כמה פעמים חשב לשאול את פסח מה קרה? אך דחק זאת לצד, הוא לא רצה לפתח יותר מידי שיחות עם הגבאי, גם מה שיש לו עמו כבד מנשוא, כל שיחה מתישה מאד ומביאה אותו למחשבות שעליו לעזוב את המקום, עדיף אם כך לא לדבר עמו. הוא היה מלא תקווה ששלומי עזב את בית הכנסת ובכך שחרר אותו מרדיפתו. והנושא שיש לפסח עם לוקה לא מטריד אותו בכלל.

ההכנות לקראת התפילות היו מהירות מאד, אלי קאהן והנערים מייקל ונתי כבר למדו איך להסתדר, הם קלטו יפה מאד את הניגונים החדשים של דודי, גם את הקומפוזיציה (הלחנה מיוחדת) המורכבת מאד שחיבר על "ונתנה תוקף קדושת היום" תפסו די בנקל, אלי שיתף פעולה בחלקים שלו לשביעות רצונם המלאה, את החלק שלו עם אבא כבר עשה עליו חזרות עוד בארץ אין ספק שהכל ילך למישרין. הכל נראה מוצלח ביותר, הייתה לדודי ולצילה הרגשה שהפעם יצליח יותר מכל השנים.

אך מה שפשוט אינו נכון ופליאה רודפת פליאה, מהרגע הראשון הכל חורק.

הפליאה הראשונה בה נתקל דודי, הוא לא ראה מודעות ענק שתמיד היו מעטרות את המבואה של בית הכנסת, בדבר המכירות הגדולות של הכרטיסים כנהוג מדי שנה בשנה, [מלבד שנה שעברה בה הייתה הכניסה חופשית].

לדודי היה ברור שלאור ההצלחה הענקית שהייתה בשנה שעברה תתחדשנה המכירות בענק, זה היה כל כך פשוט ומובן שאפילו לא היה צורך לדבר על כך.

אך הפעם אין כלום, לא הודעות על מכירות כרטיסים וגם לא הודעות על כניסה חופשית כבשנה שעברה פשוט כלום כאילו אין בכלל כזה מושג. כדבר הזה לא היה מיום הגיעו למקום, זה נראה לו מוזר מאד, אבל לא עד כדי לעשות על כך דרישה וחקירה.

אך הפליאות לא מסתיימות להן, במוצאי שבת של סליחות היה קהל קטן מאד, אם בכל שנה היו לא פחות מ-450 מתפללים הפעם היו בקושי 100 וכמעט כולם בגילאי הזקנה, את הצעירים כמעט ולא ראה, זה הפתיע אותו מאד לרעה, בכל שנה היו יותר צעירים מזקנים,

אך הפעם מלבד קומץ צעירים מאלו שנחשבים מאד רציניים, לא נראה איש, כל ה"קנאקערס" הרעשנים שהרגשת אותם בשנה שעברה התנדפו ונגוזו לאן שהוא.

דודי חשב שוב, האם לשאול את פסח על השינוי אלא שפסח עצמו לא נראה הוא לא הגיע רק ממש בסוף הסליחות נכנס לאולם (שלא כדרכו שהיה נמצא הרבה לפני כולם) פניו היו רציניות ביותר, הוא ממש מכונס בתוך עצמו ולא מדבר עם איש, כאילו הוא באמצע תהליך עמוק של תשובה.

השוני זעק עד לשמיים, זה הביא אותו כל הזמן לגשת להתעניין, אבל פניו החמוצות של פסח שאמרו "דאנט טאצ" (אל תגע) הביאו אותו להרפות, לבו אמר לו שמשהו קרה בכל הבית הכנסת, השאלה אם זה נוגע לעצם תפקוד הבית כנסת או משהו אישי של פסח, הוא קיבל מאיזה מקום מהלומה רצינית שגרמה לו להתכנס בתוך עצמו, הוא לא מעוניין לשתף איש, עדיף לשתוק כל עוד הוא לא מתבקש להתעניין.

את אווירת המועקה הרגיש מאד ביום הראשון של התפילה, הקהל לא היה מרוכז בכלל בתפילה, מדי פעם נקטעה התפילה על ידי רעשים מבין ציבור המתפללים, דבר שלא אירע מאז שניגש אל העמוד לפני עשר שנים, נראה שלציבור לא אכפת הפעם מי ניגש לעמוד גם אם ייגש חזן בינוני זה אותו דבר, כי מה זה משנה להם מה אמר לפי המקום, גם אם ישיר להם שירי יום הולדת הם ייהנו אותו דבר.

מה קרה כאן? הוא לא התפלל כפי שצריך? הלא התפילה הייתה מעל ומעבר, הוא ביחד עם אלי בכל הקטעים המסובכים לדעתו השנה הרבה יותר משנה שעברה, גם אלי קאהן מאד השתדל לעשות את תפקידו כראוי. נתי ומייקל ניגנו יחד עם אלי בנו בצורה מאד מיוחדת, אווירת שיתוף הייתה בכל קטע, עד שבאמת היה מה להתרגש, בכל בית כנסת נורמלי היו המתפללים שואגים ומוחאים כף בהיסטריה ואילו כאן כזו אדישות, מעשה שטן, הקהל תפוס במשהו אחר בכלל.

הפעם חש דודי שקשה לו לכבוש את יצר הסקרנות הטבעית שצריכה למלאות כל בן אדם נורמלי, משהו קרה לאחרונה אין כאן ספק, הציבור לא נמצא בבית הכנסת רק במקום אחר יש משהו גדול יותר שנמצא כעת במרכז וזה לא שייך כלל לתפילה.

גם ההשתתפות הייתה חלשה יחסית, הקהל לא גדש את היציעים, אם בשנה רגילה היו למעלה מ-1600 מתפללים שמילאו את כל היציעים עד אפס מקום, הפעם אולי שליש מהציבור היה נוכח, הייתר לא היה מוכן לבוא אפילו בחינם. איך אפשר להתעלם מהמצב המשונה!?

בשעת ההפסקה היו הפרוזדורים גדושים באנשים שדיברו בהתרגשות על משהו נורא שקרה בבית הכנסת, דודי לא היטה אוזן לדיבורים, אסור שהציבור ישפוט אותו כאדם רגיל שמתעניין בכל מיני חדשות בימים הנוראים, **אבל את הגבאי החליט שישאל.**

הוא לא ראה את הגבאי בשום מקום, שכלו אמר לו שהוא נמצא בחדר שלו בבית הכנסת, הוא החליט שאינו יכול לכבוש את סקרנותו, מותר לו לברר מה קורה בבית הכנסת.

כשנכנס לחדר מצא את הגבאי עם פרצוף חמוץ ואפור כשל תשעה באב, הוא מסתובב בחדר הלך ושוב בלי הפוגה, משהו כבד מעיק עליו והוא לא מוצא בפני מי לפרוק את העול הכבד שיושב על לבו.

הפעם אין ברירה חייבים לדובב, צרה בלב איש ישיחנה ובכך יפרוק את הצער מלבו.

"ר' פסח היקר, אפשר אולי לדעת מה קורה כאן? מהרגע הראשון שבאתי לכאן אני מרגיש שהכל לא מתנהל כפי שצריך, האם אירע משהו מסוים שמפריע להליך הרגיל של בית הכנסת בימים נוראים?"

פסח שומע את דבריו ואינו יודע איך להגיב, ברגעים הראשונים הוא שותק נזהר מלומר מילה מיותרת שעלולה לפגוע בו, אבל לאחר מספר רגעים החליט להסיר את הלוט מהסוד שדודי נתקל בו, הוא מגלה לו שממש שבועיים לפני ראש השנה התפוצצה פרשה חמורה אפשר לקרוא לזה **עלילת דם**.

מישהו הדליף למרטין מייזעס כי נמצא פרוטוקול ובו ישנן ראיות חותכות על מעילה שעשה כביכול בקרנות הנאמנות של בית הכנסת לפני מספר שנים, סכומי כסף גדולים נעלמו בלי שניתן עליהם דין וחשבון, החשד נופל על כמובן עליו כגבאי ראשי שמנהל את הכספים בבלעדיות מלאה, שלא דיווח על כל הפעולות ויש כעת ראיות חותכות על כך ששלח ידו בכמה קרנות והניח אותם בכיסו.

מרטין שש על הסקופ ולא שמר את זה בלבו לרגע אחד. הוא הוציא את הסיפור החוצה תיכף ומיד בלי ליידע אותו ובלי לבקש ממנו הסבר כלשהו, כך יצאו עליו שמועות רעות בלי ששמעו את גרסתו.

פסח סיפר לדודי שפנה אל עו"ד אורי גרינשפן שהכניס אותו בשעתו לבית הכנסת וסיפר לו על העלילה הקשה, הוא ביקש ממנו עצה איך מתמודדים עם העלילה הקשה, העו"ד ניסה להרגיע אותו כי אין לכל העלילה בסיס, הוא יבדוק אותה לעומק וינסה להזים את העלילה.

פסח נאנח כשאמר לדודי עד כמה היה מסונוור מדברי העו"ד שהקטין את העניין עד שחשב שזה אפילו לא צל הרים, מה שגרם לו להירדם בשמירה הוא לא עשה פעולות נוספות כדי להפריק את השמועות, יתכן שאם היה פועל בזמן היה מונע נזקים חמורים, אבל כיון שישן, מרטין השתלט על המזכירות בלי התנגדות.

דבר ראשון פיטר את המזכיר יוסף מרק ומינה את עצמו כמזכיר, הוא דאג לתלוש את כל ההודעות שהספיק להשים על מכירת כרטיסים ולא עוד אלא הוציא הודעה רשמית כי השנה הכניסה חופשית ואין מכירת כרטיסים, פסח שולבין התפטר ואינו האחראי על הגזברות, מעתה הגזבר והגבאי הראשי הזמני הוא מרטין מייזעס עד למינוי קבוע שיערך בשנה האזרחית החדשה.

פסח שהתעורר מאוחר תלש את המודעות שאין מכירה, בזה רצה לכל הפחות למזער נזקים, אבל המרידה שנעשתה בריש גלי עוררה סערה עצומה, הקהל היה מבולבל לחלוטין, הרבה האמינו בחפותו של הגבאי והשתכנעו כי משפחת מייזעס בדתה את כל הסיפור

מלבה והיא ייצרה 'מייסעס' כפי שהגדיר זאת אחד מנאמניו של פסח ד"ר יונתן סטוליק
חד לשון שידע תמיד להקהות דברים חמורים בחידודי לשונו.

אך היו רבים מאד שלא האמינו עוד לפסח, כבר היו לא מעט סיפורים על פסח הפוסח
שאינו נקי כפיים ובר לבב, לא מעט נסחפו אחרי האשמות והחליטו שהם יוצאים מבית
הכנסת, הם לא יהיו בשום צד, מי שהרוויח מהסיפור היה בית הכנסת המתחרה "יאנג
זראל" (ישראל הצעיר) שהחזיר לעצמו מתפללים רבים שנטשו אותו בשל הפעילות
הדינמית של פסח שולביץ, עתה פסח הזה בא בטומאה ואינו ראוי.

דבר זה פגם בכל התפילה, כל האנשים היו שקועים בשאלה הקשה, האם פסח מעל או
שהכל פנטזיות והמצאות של משפחת פיליפ. אלו שתמיד נאמנים לפיליפ דאגו להתסיס
את האוירה ויצרו סחף לא רגיל, פסח נשאר לבסוף עם פחות ממחצית מאוהדיו שעדיין
שומרים לו חסד ומאמינים בחפותו.

דודי נרעש מהסיפור, למרות שלא אחז את פסח לצדיק מושלם, הפעם הרגיש שנעשתה לו
עוולה גדולה ובפרט שנותר שריו בבדידות עצומה, תמיד הוא חש נטייה לעזור למי שהוא
נרדף. הוא ניסה להרגיע את פסח שמשמים ילחמו בשונאים שלו ועוד מעט תתגלה צדקתו
ברבים, אבל את פסח קשה היה להרגיע.

דודי היה במיצר מה עושים איך נוהגים במקרה מסובך כזה, לשתוק? זו עמידה על דם של
יהודי והרי נאמר "לא תעמוד על דם רעך" אבל אולי זה דבר אסור, להחזיק במחלוקת זה
לא דבר פשוט.

אבל מי אומר שזה להחזיק במחלוקת להיפך במחאה שלו יעמיד את הצד של הגבאי בצורה
יותר חיובית, בכך אדרבה ישקיט את המחלוקת.

בזמנים רגילים לא היה סומך על עצמו בלבד, הוא היה שואל גדול ממנו ואחד שיותר
אובייקטיבי ממנו אבל כעת אין את מי לשאול וקשה לו להחליט איזו עמדה יותר נכונה.

ברגע של חולשה עשה דודי שטות גדולה מאד, הוא פגש בדך את ד"ר יונתן סטוליק
שפסח העיד עליו שהוא אחד משרידי נאמניו, דודי פלט משפט קשה מאד שאסור היה לו
להיאמר, בפרט לא ממי שהוא חזן שנחשב כדמות מורמת מעל... ועוד באמצע תפילת ראש
השנה לפני התקיעות.

"מעניין שמשפחת מייזעס מדברים על "ישרות" והלא יש שמועה ישנה שהאבא מעורב
בסיפור לא פשוט של הלבנת הון, עבירה שיושבים בגינה בכלא לכל הפחות כמה שנים
טובות, הייתה חקירה שנתקעה באמצע ולכן לא הצליחו להוכיח את הסיפור, אבל היה
איזה בלש שקראו לו מיסטר איקס שחקר את הנושא היטב והוא העיד שיש לו ראיות
שלא מספיקות לשמש כעדות בבית המשפט אבל מספיק חמורות כדי שפיליפ מייזעס יהיה
האחרון שידבר על ישרות".

את הסיפור שמע מאדם מחוץ לקהילת "נר תמיד" בזמנו ביטל זאת והשתדל למחוק זאת
מזיכרונו, לפתע צץ הזיכרון הזה בפתאומיות (בדיוק ביום הזיכרון) ועמד לו כעת לרועץ
להוציא שמועה קשה זו שאסור היה להיאמר אפילו אם הוא רוצה למחות על כבוד הגבאי.

"מאיפה לך כל הסיפור הזה?" שואל ד"ר סטוליק בשמחה לא רגילה.

"עוף השמים הולך כבר את הקול" חרץ דודי את דברו בלי לפרש.

הוא מיהר לרוץ כשכל גופו בוער הוא חש שעשה עבירה חמורה ביותר בעיצומו של יום לפני תקיעת שופר, איך יוכל להוציא את הרבים ידי חובתם, אבל מי אמר שעשה עבירה אולי להיפך הוא הציל אדם מרציחה של ממש. איך ידע? הוא יראה אם התקיעות הצליחו סימן שעשה מצווה אבל אם יחוש כישלון יראה בזה אות מהשמים שעשה עבירה חמורה ובשל כך אינו ראוי להיות שליח ציבור.

התקיעות שהצליחו מעל ומעבר פשטו לו את הספק משמים הוכיחו שעשה מצווה גדולה שלא עמד על דם רעהו, הוא הציל את פסח משפיכות דמים.

האם יש דואר ישיר ביום טוב? כנראה שיש.

ד"ר סטוליק היה שונא מוצהר של משפחת מייזעס, זה התחיל מסכסוך אישי ישן שלא נפתר עד היום, הד"ר הגאה אינו סולח למי שמהתל בו, והכלל הותיק "שונא של שונאי הוא אוהב" התקיים בו כדבעי, רגע כמימריה עבר עד שפגש את מרטין מייזעס בנו של אהובו, הוא התקלס בו על הפעילות הלא חוקית בהדחת המזכיר יוסף מרק ועוד יותר בהודעה על ביטול המכירות דבר שגרם להפסדים אדירים לבית הכנסת, הכל בשל טענה שטותית כי פסח מעל בכספי ציבור.

"אני מכיר את פסח עשרות בשנים ואני מצהיר שהוא אדם ישר שלא נוגע בממון זולתו, לא כל"ש בכספי ציבור שחשופים לעין כל, כך שהחשד הזה ממש לא קיים. אבל מרטין אזכיר לך [אם שמעת אי פעם] כלל שאמרו חכמים "כל הפוסל במומו הוא פוסל" ובכן ציפורים מעל כל עץ מזמרות כי אביך היקר נתן יד לסנדיקט פשע שמלבין הון, פשע שמשלמים עליו יקר מאד לפי חוקי ארה"ב, על הסיפור ישבו אנשי האף. בי. אי.

אמנם עדיין האשם לא הוכח, אבל יש חששות כבדים, אם כך, איך מעז אביך שהתגנה בעוון ציבורי כבד ביותר, להטיל דופי במשנהו, מום שבך אל תאמר לחברך! סיים הד"ר את המאמר המושחז שנתקע כחץ בלב מרטין.

מרטין היה מזועזע לחלוטין, לכזו תגובה לא התכונן אפילו משונא מוצהר שלהם. אמנם ידע היטב שבעבר היו שמועות קשות על אביו, אבל שנים הסיפור נחלת העבר, מי עורר זאת מחדש?

"מאיפה לך ידיעה זו שאתה אומר שכל ציפור מזמרת זאת מעל כל עץ" זעק בחמתו מרטין מייזעס שכמעט עומד לתפוס את הדוקטור המכובד בגרונו ולהשליכו מעבר לכל מדרגות הבניין.

"די לך שאיש צדיק שאינו מעורה בכל הפוליטיקה של הקהילה יודע זאת, זה משמש כחותם של קלון על פניכם".

"יפה לך שאתה מביא ראיות, אבל אצלי ראיה כזו לא מתקבלת עד שאתה לא מביא לי את מקור השמועה".

"מעניין מאוד, כשטרחת להפיץ שמועות על פסח הבאת לנו ראיות? גם אתה רק הפצת שמועות וסמכת על יצר הסקופים שיגלגל את זה במדרון החלקלק ככדור של שלג שתופס תאוצה בעת הירידה שלו במדרון". השיב הדוקטור מנה אחת אפיים.

"אתה מדבר שטויות, אתה מוזמן להיכנס למשרד של הגזברות אחרי החג, תוכל לקבל רגע של הצצה, כמובן רק בנוכחותי, כדי שלא תעלים לנו את הראיות, כך תוכל לראות שיש לשמועות שלי בסיס איתן, אבל אתה לעומתי זורק הכפשות בלשון ציורית ביותר, בלי לתת לי כל סימוכין, אני בטוח שאתה סתם זרקת את השמועה שכל העיר מדברת ותפסת לך אדם שלא חי וקיים".

הדוקטור המכובד נפל ברשת של מרטין, הוא סיפר למרטין כי הוא עצמו שמע זאת לפני מספר דקות מאת החזן הצדיק שלא מעורה בשום דבר מענייני הקהילה ולמרות זאת אף הוא ידע את נבכי העלילה ושהיה בלש שעבד עם שירות האף בי אי. הוא דש זמן רב בנבכי העלילה אלא שבשל המורכבות שבדבר נסגר הסיפור בלא הוכחות חותכות, אבל די לעצם הידיעה הזו להטיל דופי במשפחת מייזעס שמנסה לשוות לעצמה ארשת צדקנית.

מרטין סיים את השיחה במהירות, הוא ביטל את הדברים של הדוקטור מכל וכל, לא היה לבלש המהולל אפילו שמץ ראיה, הוא דשדש חודשים ארוכים בביצה רדודה ביותר כדי להצדיק את משכורתו, אבל לסיפור לא היה אחיזה במציאות, כל מי ששמע צחק, פילפ אביהם כל כך לא שייך לכאלו עלילות שמתאימות לאנשים מפולפלים ביותר ולא לאדם מרובע וכבד תנועה כמותו, יש יותר מראיה מוצקה שאת התיק הזה תפר פסח שרוצה לרשת את מקומו של הנשיא המהולל,

"ד"ר יקר, אם אתה אדם רציני עליך לעשות מבדק מהיר ולגלות מהיכן צצה לה השמועה ולא להפיץ את השמועה שרק תגרום להרס הקהילה".

אלא שכל זה היה כדי להשתיק את הדוקטור שלא יתחיל לגלגל את העלילה הישנה, אך לעצמו מרטין די חשש, הוא ידע שיש יותר ממה שהיה בשמועה שיצאה בשעתו על אביו, אלמלי העו"ד שלהם שידע איך מטשטשים עקיבות מי יודע היכן היה נמצא אביהם, הוא עצמו לא ידע לעומק את כל הסיפור, אבל היה לו יותר משמץ ידיעה שהסיפור קשה ועמוק מאוד ואם היא תתפשט עתה, עדיף לא לחשוב.

מרטין קיבל רגלי איילה, הוא רץ לחדרו של אביו ובנשימה טרופה סיפר לו מה שהחזן הצדיק והמהולל הוציא כעת החוצה, כשהוא ממנה כבלדר את השונא הותיק שלהם ד"ר סטוליק הלה כבר הלך להפיץ זאת ברבים בהפסקה שלפני התקיעות, אם לא יעצרו את גל השמועות ייגרם נזק עצום למעמד הפרזידנט.

פיליפ החל לרעוד בכל אבריו, אביו לו, עתה הולכים השונאים לבייש את זקנותו שהוא "זקן אשמאי" שמשותף פעולה עם סינדיקט פשע, הם עוד עלולים לבקש להכניס שוב את הבלש המרושע שרחרח זמן רב מדי בעסק ואלמלי ראש הדסק שפעל בחוכמה כשידע לנער אותו באיומים שלא יגמור את החודש אם ימשיך לתחוב את חוטמו, יתכן שכיום היה שוכן עפר או לכל הפחות אסיר עולם, אבל שקט לא תמיד מתמשך, יש נרגנים, מי יודע אחרי כל כך הרבה שנים שישבו בשקט אולי הסיפור שוב יתעורר.

כשראה מרטין את אביו נבון ושביר החליט לעשות מעשה, **דבר ראשון הוא ידאג לסדר את דודי**, הוא כבר ימצא את הדרך איך, אין כרגע שום תוכנית, אך דבר אחד ברור, דודי יותר לא יהיה במקום, הפעם לא צריכים את הלחצים של שלומי, **כיום דודי הוא האויב שלהם** בהתאם לכך צריכים לעשות את הכל בלי לברור באמצעים שהוא לא יופיע יותר, עם מקהלה או בלי.

***

כשראתה מרס אורה מרים איך בעלה עומד לאבד את הכל, החליטה להיכנס לפרשה בדחיפות, היא לא תתן לפסח ליפול כפרי בשל בידי שונאיו, עליה ליטול את המושכות לידה, ממנה כולם יפחדו, היא הגיעה למשרדו של עו"ד אורי גרינשפן טרופת נשימה והקימה קול זעקה גדולה ומרה, על חוסר האחריות שלו כשלא עשה דבר כדי למנוע את עלילת הדם של משפחת מייזעס.

"אתה יודע היטב כמה בעלי שימן אותך במשך כל השנים, כדי שתעמוד לעזרתו בשעות הקשות וכאשר זה מגיע הלכה למעשה אתה לא נוקף אצבע. אם לא תתחיל להוכיח את אחריותך אדאג שתושפל בכל דרך שרק אוכל ואתה יודע שיש לי קשר לכל מיני כלי תקשורת בכל רחבי ארה"ב".

אורה יודעת לאיים ויש לה דרכים לכסות זאת, בנושאים הללו היא חזקה עשרות מונים יותר מבעלה חדל האישים. גם אורי גרינשפן ידע את כוחה הרב של אורה ולא היה מעוניין ליפול טרף לשיניה המחודדות, הוא הבטיח להיכנס לעובי הקורה, לחשוף את הזיוף של הפרוטוקולים ולהביא את הנושא לשיפוט מהיר.

כעבור שלושה ימים הרים טלפון לאורה להודיע כי הצליח להניח יד על הפרוטוקולים הוא עבר עליהם בעיון וקלט שהם מזויפים באמנות, אין להכחיש שהזיפן הוא מומחה גדול, אבל יש לאורי מכשירים מעולים שעלו על הזיוף, הוא שלח את זה למעבדה נוספת לבדיקה והכניס חבר עו"ד מומחה גדול שיש לו מהלכים בבית המשפט המחוזי, הוא יצליח להביא זאת לשיפוט מהיר שיחזיר את מעמדו לקדמותו, אך הסיפור יעלה להם עשרת אלפים דולר וזה לאחר הרבה התמקחויות שהיו לו עם כל הנוגעים בדבר.

אורה ראתה שיש צדק בדבריו, מהלך כזה יקר מאד וכשאלו ברירה צריכים לשלם את מלוא המחיר, פסח חזר לעצמו, מעמדו התחזק אך לא כבעבר, המחנה של פיליפ לא הובס כליל, מרטין וג'ק עבדו על כל החזיתות, אך לא יכלו למגר את פסח לחלוטין.

השאלה הקשה הייתה, האם כעת יוכל פסח להביא את דודי, אחרי שהוציא כל כך הרבה כסף במערכה האחרונה?

פסח החליט שאין שום סיבה לוותר על דודי, הוא יצטרך אמנם לגייס כספים רבים אבל זה שווה, גם אורה סברה אותו דבר, דודי פלוס אלי והמקהלה זו השקעה שאי אפשר לוותר עליה, היא לא ידעה שאלו הוא כבר נחלת העבר, את העובדה הזו לא גילה להם דודי, מתי יעמדו על כך? רק בשעת מעשה, הוא יתאמץ מאד כדי להוכיח את עצמו גם בלי הסיוע של אלי.

hanoch90@gmail.com